

STRATEGIA ROZWOJU
GMINY DUSZNIKI-ZDRÓJ
NA LATA 2024-2030

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	3
I. DIAGNOZA STRATEGICZNA GMINY DUSZNIKI-ZDRÓJ.....	5
I.1. Wymiar społeczny	7
I.2. Wymiar gospodarczy	13
I.3. Wymiar przestrzenny	16
II. KIERUNKI ROZWOJU GMINY DUSZNIKI-ZDRÓJ.....	20
II.1. Plan rozwoju gminy	20
II.2. Obszar strategicznej interwencji w ujęciu lokalnym	24
II.3. Obszar strategicznej interwencji w ujęciu regionalnym.....	25
II.4. Model przestrzenno-funkcjonalny wraz z ustaleniami i zaleceniami dotyczącymi prowadzenia polityki przestrzennej.....	25
III. WDRAŻANIE STRATEGII	45
III.1. Procedury wdrażania, monitoringu i ewaluacji Strategii	45
III.2. Ramy finansowe realizacji Strategii.....	51
SPIS TABEL	53
SPIS RYSUNKÓW	53

WSTĘP

Prace nad Strategią rozpoczęły się na podstawie uchwały nr LXVII/401/23 Rady Miejskiej w Dusznikach-Zdroju z dnia 31 lipca 2023 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu „Strategii Rozwoju Gminy Duszniki-Zdrój na lata 2024–2030”, w tym trybu jej konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Pierwsza część prac objęła przygotowanie diagnozy strategicznej gminy w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Opracowano ją w oparciu o ogólnodostępne dane statystyki publicznej z okresu ostatnich 5 lat, raporty o stanie gminy i inne dokumenty strategiczne lub programowe.

W ramach prac przeprowadzono także dwa warsztaty z mieszkańcami, przedsiębiorcami, przedstawicielami organizacji pozarządowych, pracownikami jednostek organizacyjnych, itp. Pierwsze spotkanie miało miejsce 22 listopada 2023 r. Uczestnikom przedstawiono zasady opracowania strategii rozwoju, a następnie zostali oni podzieleni na 4 grupy, w ramach których pracowali nad mocnymi i słabymi stronami miasta. Na kolejnym spotkaniu, 4 grudnia 2023 r., uczestnicy zostali podzieleni na grupy zgodnie z „sektorami”, które reprezentują, np. przedsiębiorcy, rodzice, seniorzy. W ten sposób pracowali nad kierunkami rozwoju gminy.

W drugim etapie przystąpiono do opracowania strategii, która uwzględniała wyniki warsztatów strategicznych oraz diagnozy.

Kształt niniejszego dokumentu wynika z obowiązujących przepisów prawa, w szczególności ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 poz. 40 z późn. zm.), zgodnie z którą Strategia musi zawierać następujące elementy:

- 1) wnioski z diagnozy;
- 2) cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
- 3) kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
- 4) oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
- 5) model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;
- 6) ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie;
- 7) obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, wraz z zakresem planowanych działań;
- 8) obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;
- 9) system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;

10) ramy finansowe i źródła finansowania.

I. DIAGNOZA STRATEGICZNA GMINY DUSZNIKI-ZDRÓJ

Gmina Duszniki-Zdrój to miasto turystyczno-uzdrowiskowe, położone w powiecie kłodzkim, w południowej części województwa dolnośląskiego. Graniczy (od północy w kierunku wschodnim) z gminami: Lewin Kłodzki oraz Szczytna. Od strony południowo-zachodniej sąsiaduje z Republiką Czech. Powierzchnia wynosi 22,28 km².

Rysunek 1 Położenie miasta Duszniki-Zdrój na tle powiatu kłodzkiego.

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Kłodzkiego na lata 2021-2030.

Miasto podzielone jest na 6 części: Dolina Strążycka, Graniczna, Kozicowa Hała, Podgórze, Wapienniki oraz Zieleniec. Nie wyodrębniono jednostek pomocniczych.

Uzdrowisko leży 20 km w linii prostej od miasta powiatowego Kłodzka (23 km trasy drogowej), 42 km od większego ośrodka miejskiego, jakim jest Wałbrzych (69 km trasy drogowej), 50 km od ośrodka wojewódzkiego - Wrocławia (114 km trasy drogowej).

Gmina leży w południowo-zachodniej części Kotliny Kłodzkiej, w dolinie rzeki Bystrzycy Dusznickiej.

Pierwsze wzmianki o Dusznikach-Zdrój można znaleźć w pochodzącym z XIV w. dokumencie, w którym opisano ufundowanie przez braci von Pannvitz w kościele parafialnym ołtarza Św.

Katarzyny. Same Duszniki otrzymały prawa miejskie w XIV w., będąc wówczas częścią państwa homolskiego. Pierwotnie miasto funkcjonowało pod nazwą Reinharcz, następnie Reinharts, Oppidium Reinhardi, Dussnik, Renert Stadt, Reinerz, by ostatecznie w 1945 r. przyjąć obecną: Duszniki-Zdrój. Przypuszcza się, że słowiańskie określenie miasta Dussnik pochodzi od prowadzenia w tej okolicy kuracji chorób „dusznych”, tj. schorzeń dróg oddechowych. Jednakże początkowo rozwój miasta powiązany był z odkrytym w XV w. złożem żelaza. We wsi Brottendorf, położonej na terenie obecnej południowej części uzdrowiska, dokonywano jego obróbki.

Duszniki były już w 1505 r. zarządzane przez burmistrza oraz radę miejską. Miasto na tyle się wzbogaciło, że jego władze mogły sobie pozwolić na wykupienie z rąk cesarza Rudolfa II Zamku Homolskiego z przyległymi terenami. Gdy złożo żelaza uległo wyczerpaniu, rozwinięto tu handel wraz z przemysłem tkackim i papierniczym, korzystając z dogodnego położenia miasta na szlaku handlowym. Wybudowano tu kościół pod wezwaniem św. Piotra i Pawła, szpital, ratusz, papiernię i publiczną łaźnię.

Miasto w czasie wojny trzydziestoletniej popadło w ruinę. Jednak szybko rozpoczęto odbudowę i już w 2. poł. XVII w. stało się znane z wytwórstwa tkanin i papieru. W połowie XVIII w. w mieście pracowało 106 mistrzów oraz 62 czeladników. W wyniku kolejnych zawirowań historycznych w postaci wojen śląskich, Duszniki zostały przejęte przez Królestwo Prus.

Pierwsze badania źródeł mineralnych wykonano w 1748 r., w rezultacie czego wody z „Zimnego Źródła” zostały zakwalifikowane do leczniczych źródeł monarchii pruskiej. Odtąd Duszniki stały się Zdrojem, jednakże kurortem zostały dopiero na początku XIX w.

Wiek XIX to: wojny napoleońskie, powódź (1827 r.), wielki pożar, który strawił 70% powierzchni miasta (1844 r.), kryzys na rynku produkcji tkanin, przez który miasto nie wytrzymało konkurencji cenowej z materiałami tkanymi maszynowo w Anglii. Od tego czasu Duszniki obrały kierunek „uzdrowski”. Jeszcze w 1822 r. miasto stało się właścicielem Zdroju, czerpiąc dochody z właściwości leczniczych tego miejsca. Przyciągało takie sławy, jak Ludwik Zamenhof, Ludwik Kijeński, Zygmunt Krasiński, Wiktor Magnus, Fryderyk Chopin, Józef Elsner czy Feliks Mendelssohn-Bartholdy. Powstała tu także huta żelaza, stanowiąca własność rodziny Mendelssonów, w której pracę znalazło 400 osób.

Wojna austriacko-pruska z 1866 r. przyniosła kolejne straty w tym rejonie, jednak zostały one zrekomensowane odszkodowaniami i miasto ponownie przeszło przeobrażenie. Duszniki stały się jednym z najpopularniejszych uzdrowisk w Europie, w dużej mierze dzięki ogromnemu zaangażowaniu burmistrza Paula Denglera. Podczas 36 lat jego zarządzania miastem powstała hala spacerowa, zmodernizowano Nowy Dom Zdrojowy, powiększono łaźienki, poprowadzono wodociągi, powstały dwa parki, trzy elektrownie wodne, gazownia, a w 1905 r. doprowadzono kolej.

Po II wojnie światowej Duszniki zostały włączone do terytorium Polski. W mieście zmieniono władze, wysiedlono ludność niemiecką i sprowadzono przesiedleńców z dawnych terenów

wschodnich II Rzeczypospolitej oraz Polski centralnej. W 1946 r. odbył się I Międzynarodowy Festiwal Chopinowski. Dokonano rekonstrukcji starych ujęć wód mineralnych (Pieniawa Chopina i Jan Kazimierz), postawiono też nowe (w tym obudowano źródło Agata) oraz dokonano gruntownego remontu pijalni wód mineralnych. Funkcjonowały tu wówczas nieduże zakłady przemysłu chemicznego i szklarskiego, a także Zakłady Elektrotechniki Motoryzacyjnej ZEM.

I.1. Wymiar społeczny

Sytuacja demograficzna

W 2022 r. w mieście zameldowanych było 4055 osób. W porównaniu do 2019 r. ich liczba zmniejszyła się o 9,1%. Liczba urodzeń odnotowanych na terenie Dusznik-Zdroju spadła od 2019 r. o 44,4% przy jednoczesnym wzroście liczby zgonów o 39,7%. Szczególnie wyraźny wzrost zgonów nastąpił w 2020 r., co można wiązać ze skutkami epidemii Covid-19. Według danych GUS ujemne pozostaje saldo migracji ogółem (czyli zewnętrznych i wewnętrznych), choć trudno mówić o konkretnej tendencji ze względu na bardzo zróżnicowane wartości tego wskaźnika.

Gmina Duszniki-Zdrój pod względem udziału poszczególnych ekonomicznych grup wieku wypada dość niekorzystnie na tle województwa dolnośląskiego i powiatu kłodzkiego. Podkreślić należy przede wszystkim szczególnie wysoki poziom starości demograficznej przy niższym udziale osób w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym. Duszniki-Zdrój mają również najwyższy wzrost udziału najstarszych mieszkańców (4,6% w gminie, 2,8% w powiecie i 1,3% w województwie).

Pomoc społeczna

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS). W 2022 r. w Ośrodku zatrudnionych było 13 osób, w tym 3 pracowników socjalnych, świadczących pomoc w formie pomocy socjalnej i przeprowadzających wywiady środowiskowe.

W ciągu ostatnich 5 lat liczba rodzin, które korzystały z pomocy społecznej spadła o 13,4%. Do najczęstszych powodów korzystania ze wsparcia należą: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność. W przypadku choroby jako przyczyny uzyskiwania wsparcia warto nadmienić, że jest to jeden z zaledwie dwóch powodów trudnej sytuacji, w przypadku którego odnotowano w ostatnich latach wzrost liczby korzystających. Można to wiązać z faktem wysokiego (i systematycznie rosnącego) udziału liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Ponadto od 2018 r. wzrosła liczba świadczonych usług opiekuńczych.

OPS angażował się także w pomoc dla uchodźców z Ukrainy – w pierwszym etapie miała ona charakter humanitarny, później zaś formę świadczeń wynikających z przepisów prawa. Ośrodek zarządza jednym mieszkaniem chronionym, które służy do wspierania przebywających w nim osób w prowadzeniu samodzielnego życia i integracji ze społecznością

lokalną. Ośrodek Pomocy Społecznej angażuje się także w realizację różnego rodzaju projektów: Wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu”, Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Opieka wytchnieniowa”. Od 2006 r.– w porozumieniu z Powiatowym Urzędem Pracy w Kłodzku – organizuje prace społecznie użyteczne, stanowiące narzędzie aktywizacji zawodowej dla osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

Ważnym elementem rozwiązywania problemów społecznych w mieście jest także polityka senioralna, co ma związek ze wspomnianym już postępującym procesem starzenia się społeczeństwa. Jej wyrazem jest Program Polityki Senioralnej w Gminie Duszniki-Zdrój na lata 2022-2030. Ośrodek Pomocy Społecznej wspiera osoby starsze w zakresie usług opiekuńczych, wsparcia socjalnego, psychologicznego i poradnictwa. Od 2021 r. działa Klub Seniora, utworzony w ramach programu „Senior+”. Przestrzeń użyczana jest także organizacjom, które działają na rzecz seniorów z Dusznik-Zdroju. Duże wsparcie m.in. dla osób starszych stanowi wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego. Ponadto dla tej grupy mieszkańców organizuje się wycieczki, wydarzenia kulturalne, pogadanki z zakresu bezpieczeństwa, szkolenia (np. z udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej) czy imprezy okolicznościowe.

Edukacja

Gmina Duszniki-Zdrój pełni funkcję organu prowadzącego dla dwóch szkół: Szkoły Podstawowej z oddziałami integracyjnymi, oddziałami sportowymi oraz Liceum Ogólnokształcącego Mistrzostwa Sportowego – tworzących Miejski Zespół Szkół, a także Przedszkola Publicznego ze żłobkiem.

W przedszkolu zorganizowano 125 miejsc dla dzieci. W roku szkolnym 2021/2022 uczęszczało do niego 123 dzieci, w tym 10 to dzieci uchodźców z Ukrainy. Opiekę zorganizowano w 5 oddziałach, tak więc na jeden oddział przypadało mniej niż 25 dzieci.

Szkoła podstawowa wyposażona jest w salę gimnastyczną oraz boisko szkolne ze sztuczną nawierzchnią. Jego stan techniczny określony jest jako dostateczny. W placówce tej istnieją 2 pracownie komputerowe z 23 stanowiskami komputerowymi z dostępem do internetu. Uczniowie mogą korzystać z dwugodzinnych zajęć SKS biathlon, origami czy piłki siatkowej, z kolei uczniowie z oddziałów sportowych mają zajęcia dodatkowe z biathlonu i piłki nożnej. Liceum również posiada salę gimnastyczną oraz boisko. W szkole przygotowano jedną pracownię komputerową z 15 stanowiskami z dostępem do sieci internetowej.

Nieco ponad połowa nauczycieli szkół z terenu gminy posiada najwyższy stopień awansu zawodowego, tj. są to nauczyciele dyplomowani. Z kolei 27% ogółu nauczycieli to nauczyciele mianowani, niecałe 20% - stażyści. Najmniej jest nauczycieli kontraktowych - zaledwie 2%.

Wyniki osiągnięte przez uczniów są miarodajnym wskaźnikiem obrazującym warunki nauczania. Daje się zauważyć tendencję uczniów ze szkoły podstawowej do osiągania lepszych wyników niż wynosi średnia dla powiatu kłodzkiego. Ponadto zauważalny jest stopniowe pogorszenie

wyników z języka polskiego. Wyniki z pozostałych przedmiotów mają nieznaczne wahania na przestrzeni ostatnich 4 lat, utrzymując się na podobnym poziomie.

Na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej we Wrocławiu wskaźnik zdawalności egzaminu maturalnego w gminie w ostatnich 5 latach ulegał znacznym wahaniom. Zdecydowanie najgorszym rokiem dla dusznickich maturzystów był 2020, w którym zaledwie 66,7% przystępujących do egzaminu ukończyło go z sukcesem (w powiecie - 74,8%, w województwie - 80%). Do tak słabej zdawalności z pewnością przyczynił się lockdown. Najlepiej poszło dusznickim abiturientom w 2023 r., gdy 93,33% z nich uzyskało pozytywny wynik z egzaminu maturalnego i wskaźnik ten był wyższy niż dla województwa (87,5%).

Bezpieczeństwo

W gminie Duszniki-Zdrój bezpieczeństwo publiczne zapewnia Komenda Powiatowa Policji w Kłodzku oraz Rewir Dzielnicowych, w którym służbę pełni dwóch dzielnicowych. Najczęściej popełniane przestępstwa to: uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego, niszczenie cudzej rzeczy, kradzieże z włamaniem, kradzieże, a ponadto kierowanie w stanie nietrzeźwości. Poziom wykrywalności przestępstw oscyluje na zbliżonym poziomie, jednak w 2020 r. był najwyższy i wynosił 82%.

Bezpieczeństwo pożarowe na terenie gminy Duszniki-Zdrój zabezpiecza Ochotnicza Straż Pożarna w Dusznikach-Zdroju oraz Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Kłodzku. OSP jest włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Analizując wskaźnik liczby zdarzeń ogółem na tysiąc mieszkańców, w których uczestniczyły jednostki ochotniczych oraz państwowej straży pożarnej przez ostatnie trzy lata w gminie Duszniki-Zdrój, jest on wyższy niż w województwie dolnośląskim, a przez ostatnie dwa lata także wyższy niż w powiecie kłodzkim.

Kultura i sport

W Dusznikach-Zdroju zadania z zakresu kultury realizują Miejska Biblioteka Publiczna oraz Dusznicki Ośrodek Kultury (DOK; do 2023 r. Miejski Ośrodek Kultury i Sportu - MOKiS).

W Bibliotece w 2022 r. było zatrudnionych 5 pracowników. Instytucja służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych społeczeństwa oraz upowszechnianiu wiedzy i rozwojowi kultury (m.in. poprzez organizację imprez kulturalnych). Wskaźnik liczby czytelników korzystających z biblioteki publicznej na 1000 ludności z wyjątkiem 2018 r. jest zdecydowanie niższy w gminie Duszniki-Zdrój niż w województwie dolnośląskim czy powiecie kłodzkim i ma tendencję spadkową. Od 2018 r. liczba wypożyczonych przez 1 czytelnika woluminów systematycznie spada, choć jest wyższa niż w województwie czy powiecie.

MOKiS w 2022 r. zatrudniał 7 osób. W tym roku zorganizował 53 imprezy (z czego 21 miało charakter sportowy). Ponadto prowadzi cykliczne zajęcia ruchowe i dydaktyczne, m.in. podstawy gimnastyki dla dorosłych, akademię gry w golfa, treningi, zgrupowania, szkolenia Polskich Związków Sportowych, akcje poboru krwi, badania mammograficzne, warsztaty tańca

orientalnego i wiele innych. Zasadniczym problemem działalności jest brak funkcjonalnej siedziby.

W Teatrze Zdrojowym, zarządzanym przez Dusznicki Ośrodek Kultury, organizowany jest Międzynarodowy Festiwal Chopinowski, będący najstarszym Festiwalem w Polsce. Jest on organizowany nieprzerwanie od 1946 r. na początku sierpnia każdego roku i cieszy się światową sławą.

Muzeum Papiernictwa to jednostka organizacyjna samorządu województwa dolnośląskiego, mająca siedzibę w XVII-wiecznym młynie papierniczym. Od 2001 r. w ostatni weekend lipca organizuje Święto papieru. Impreza trwa 2 dni, a jej głównym celem jest przybliżenie wiedzy o papierze, jego historii oraz znaczeniu dla rozwoju cywilizacji. Jednocześnie festyn promuje młyn papierniczy, twórców wyrobów regionalnych oraz upowszechnia turystykę aktywną. Ponadto Muzeum jest odpowiedzialne za organizację innych wydarzeń, jak: Noc Muzeów, wykłady poświęcone dziejom Dusznik-Zdroju w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa Kulturowego, okolicznościowych atrakcji z okazji np. Dnia Dziecka, a także plenerów artystycznych.

W Dusznikach-Zdroju funkcjonuje Klub Kolarski Ziemi Kłodzkiej ZEM Duszniki-Zdrój. W mieście cyklicznie odbywają się liczne, prestiżowe imprezy kolarskie, jak: Mistrzostwa Polski XC MTB (cross country), Glacensis MTB Challenge. Organizowane są cykliczne imprezy z innych dyscyplin sportowych, jak: Puchar Polski w jeździe szybkiej na wrotkach, Puchar Orlicy, Etap Tour de Pologne, Biegi Górskie MUFLON, Mistrzostwa Polski w Biathlonie Letnim. Ponadto w gminie funkcjonuje 6 organizacji sportowych, które zrzeszają łącznie ponad 300 osób.

Bazę dla upowszechniania kultury fizycznej i sportu na terenie gminy stanowią przede wszystkim: hala sportowo-widowiskowa COS OPO Duszniki Arena z najlepszym aktualnie obiektem biathlonowym w Polsce, torem wrotkarskim i halą sportową, 2 korty tenisowe, stadion piłkarski im. Kazimierza Górskiego z naturalną nawierzchnią, boisko Orlik ze sztuczną nawierzchnią oraz Zieleniec Sport Arena z 23 km tras narciarskich i 9 km tras rowerowych.

Ochrona zdrowia

Mieszkańcy mają do dyspozycji trzy przychodnie oferujące podstawową opiekę zdrowotną oraz dostęp do kilku lekarzy specjalistów. Szersza oferta specjalistycznych usług medycznych dostępna jest w Specjalistycznym Centrum Medycznym w Polanicy-Zdroju oraz w Zespole Opieki Zdrowotnej w Kłodzku. Na terenie Dusznik-Zdroju działają ponadto 2 apteki.

Ze względu na walory przyrodnicze i klimatyczne w mieście znajdują się obiekty uzdrowiskowe. Jednym z nich jest oddział Uzdrowisk Kłodzkich S.A. z siedzibą w Polanicy-Zdroju, mieszczący się w sanatorium „Jan Kazimierz”. Ośrodek specjalizuje się w leczeniu chorób układu oddechowego, przewodu pokarmowego, ortopedyczno-urazowych, reumatologicznych, kardiologicznych i kobiecych. Zabiegi przyrodolecznicze obejmują m.in. kąpiele mineralne i igliwiowe, zabiegi z wykorzystaniem borowiny, hydroterapię, elektroterapię, inhalacje solankowe, masaże czy gimnastykę leczniczą. Wrocławskie Spółdzielcze Centrum Rehabilitacyjno-Medyczne „Resurs” dysponuje sanatorium „Belweder”, a spółka Sanatoria

Dolnośląskie - Sanatorium Uzdrawiskowym „Zimowit”, w którym leczone są choroby: kardiologiczne i nadciśnienie, układu trawiennego, dolnych dróg oddechowych, reumatologiczne, ortopedyczno-urazowe oraz naczyń obwodowych. Kolejny obiekt uzdrawiskowy to sanatorium CHEMIK, które posiada ofertę leczenia schorzeń: dysfunkcji narządu ruchu, reumatologicznych, neurologicznych, układu oddechowego, laryngologicznych, układu krążenia, układu pokarmowego, wymagających leczenia dietami eliminacyjnymi, cukrzyca, kobiet po mastektomii oraz terapii traumy. We wszystkich tych obiektach możliwe jest leczenie sanatoryjne w ramach kontraktów z NFZ oraz odpłatnie. Prywatne usługi zabiegów dostępne są także w innych obiektach zlokalizowanych na terenie miasta, w tym w Zieleńcu.

Ponadto w Dusznikach-Zdroju funkcjonuje Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu, będąca jednostką Dolnośląskiego Centrum Leczenia Uzależnień z siedzibą w Czarnym Borze.

Działalność organizacji pozarządowych

Do ewidencji stowarzyszeń i klubów sportowych prowadzonej przez Starostę Kłodzkiego wpisano następujące podmioty: Uczniowski Klub Sportowy MUFLON przy szkole podstawowej, Uczniowski Klub Sportowy Orlica przy Miejskim Zespole Szkół, Międzyszkolny Klub Sportowy DUSZNIKI, Klub Sportowy RUN SKI, Towarzystwo Miłośników Dusznik-Zdroju, stowarzyszenie Vag System, Sudeckie Stowarzyszenie Strzeleckie i Kolekcjonerskie, Stowarzyszenie „Muflon”, Stowarzyszenie Inicjatywa Edukacyjna „Jeremiaszki” im. Jeremiego Daviesa.

Ponadto znaczna liczba organizacji posiada wpis do Krajowego Rejestru Sądowego:

- działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami: Dusznickie Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych,
- działające na rzecz aktywizacji i integracji społecznej: LIONS CLUB „DUSZNIKI ZDRÓJ”, Fundacja Wspierania Integracji Społecznej Omnes Simul, Stowarzyszenie Libra,
- działające w zakresie kultury: Fundacja Międzynarodowych Festiwali Chopinowskich w Dusznikach-Zdroju, Fundacja WIRTUOZ Dom Fryderyka Chopina, Stowarzyszenie „Instytut Muzyka Epok”, Fundacja „Dom Źródeł”,
- działające na rzecz rozwoju sportu: Miejski Klub Sportowy ZEM-POGOŃ, „Dolnośląski Związek Biathlonu”,
- działające na rzecz rozwoju turystyki: Stowarzyszenie Turystyczno Uzdrawiskowe, Stowarzyszenie OFF-ROAD Klub „Muflon”, Kłodzkie Towarzystwo Górskie, Stowarzyszenie „Zieleniec”, „Stowarzyszenie Turystyczne Duszniki-Zdrój”, Fundacja Dusznickie Iskry,
- działające na rzecz bezpieczeństwa: Ochotnicza Straż Pożarna w Dusznikach-Zdroju,
- działania w zakresie edukacji: Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Edukacji Dzieci i Młodzieży "Rodzice - Dzieciom",
- inne: Fundacja Anioły Kotliny.

Gmina dofinansowuje zadania publiczne realizowane przez organizacje pozarządowe na jej terenie w różnych dziedzinach. Corocznie przyznawane jest wsparcie w zakresie kultury, sportu i kultury fizycznej oraz polityki społecznej.

Analiza SWOT w obszarze społecznym

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wykwalifikowana kadra pracowników pomocy społecznej świadcząca usługi wysokiej jakości, • atrakcyjna oferta wsparcia seniorów w ramach Klubu Seniora, • zadowalający poziom nauczania w szkole podstawowej, mierzony wynikami egzaminu ósmoklasisty, • spadek poziomu przestępczości, • dobrze wyposażona i profesjonalnie działająca jednostka OSP, • aktywne instytucje kultury, • organizacja międzynarodowego Festiwalu Chopinowskiego, • popularność i aktywność Muzeum Papiernictwa, • bogata oferta imprez sportowych, w tym o zasięgu ogólnopolskim, • zadowalający dostęp do służby zdrowia, • duża liczba organizacji pozarządowych, zwłaszcza działających w sferze sportu 	<ul style="list-style-type: none"> • spadek liczby mieszkańców, • niski przyrost naturalny, • wzrost udziału liczby osób w wieku poprodukcyjnym i spadający udział osób w wieku przedprodukcyjnym, • problemy ubóstwa, niepełnosprawności i długotrwałej lub ciężkiej choroby, • część infrastruktury sportowej wymagająca modernizacji, • niski poziom poczucia bezpieczeństwa w niektórych częściach miasta, • brak siedziby ośrodka kultury, • niewystarczające wsparcie merytoryczne dla organizacji pozarządowych, • mała kadra pracowników samorządowych, która jest obciążona zbyt wieloma obowiązkami
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • bliskość większych ośrodków miejskich, w tym zlokalizowanych w Republice Czeskiej, • napływ nowych mieszkańców, • wzrost popularności stylu życia „slow life”, • aktywność lokalnych władz w pozyskiwaniu funduszy na realizację zadań w obszarze społecznym, • współpraca z różnymi instytucjami i podmiotami, również spoza terenu gminy 	<ul style="list-style-type: none"> • odpływ młodych mieszkańców do okolicznych miejscowości posiadających bardziej atrakcyjną ofertę (pracy, mieszkaniową, spędzania wolnego czasu), • spadek stopy życiowej społeczeństwa, • niska motywacja mieszkańców do integracji i zaangażowania w sprawy gminy, • starzenie się społeczeństwa, • źle zaplanowana dystrybucja pomocy społecznej w niektórych przypadkach wpływająca demotywująco na chęć podejmowania pracy zawodowej i samodzielnego funkcjonowania, • zmniejszenie środków finansowych wpływających do budżetów samorządów terytorialnych,

	• niestabilne i często zmieniające się uregulowania prawne, w tym zwłaszcza w obszarze finansowym

I.2. Wymiar gospodarczy

Aktywność zawodowa mieszkańców

Analizując liczbę bezrobotnych w gminie Duszniki-Zdrój, można zauważyć, że wskaźnik ten wyraźnie ulegał spadkowi do 2019 r., podczas gdy w 2020 r. wzrósł o ponad 7% i utrzymał tendencję wzrostową w roku następnym. Dopiero 2022 r. przyniósł jego spadek. Te wahania tłumaczy się pandemią i jej skutkami na rynku pracy nie tylko w gminie, ale również w powiecie. Jednak Duszniki-Zdrój to miasto uzdrowiskowe, dla którego istotnym źródłem wsparcia rozwojowego są usługi turystyczne, które bardzo „odczuły” lockdown.

Sytuacja kobiet na rynku pracy stopniowo ulega poprawie i jest korzystniejsza niż w powiecie. Nieco lepiej również prezentuje się udział bezrobotnych w grupie mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze gminy w stosunku do powiatu. W latach 2018-2022 największą kategorię bezrobotnych stanowili bezrobotni długotrwale oraz osoby po 50. roku życia. W powiecie kłodzkim sytuacja przedstawiała się podobnie.

Rolnictwo

Duszniki-Zdrój mają przede wszystkim charakter turystyczno-uzdrowiskowy. Występują tu także gospodarstwa rolne, lecz według danych GUS - tylko 28. Gmina obejmuje około 617 ha użytków rolnych, które zajmują 27,69% całkowitej jej powierzchni.

Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej pod względem przydatności gleb do produkcji rolnej jest średnia, gdyż 35% gruntów ornych obejmują gleby IV klasy bonitacyjnej. Na terenie gminy nie zewidencjonowano najlepszych gleb, tj. klasy I, a gleby klasy II zajmują zaledwie 2% powierzchni gruntów ornych.

Dominują małe gospodarstwa rolne o powierzchni od 1 do 5 ha, oraz średnie - o powierzchni od 5 do 10 ha. Spośród nich 18% zajmuje się chowem drobiu, w tym 80% - w hodowli drobiu kurzego.

Podmioty gospodarcze

Gmina Duszniki-Zdrój charakteryzuje się wyższym poziomem przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) niż powiat kłodzki i województwo dolnośląskie. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na terenie gminy sukcesywnie się powiększa i od 2018 do 2022 r. wzrosła o 9,7%. Dynamika przyrostu w gminie jest wyższa niż w powiecie kłodzkim (wzrost o 8,5%), a niższa niż w województwie dolnośląskim (13,8%). Najwięcej jest zarejestrowanych podmiotów

zatrudniających do 9 pracowników - około 97% ogółu podmiotów gospodarczych. Na terenie gminy nie zarejestrowano żadnej firmy zatrudniającej 250 lub więcej osób. Najwięcej podmiotów gospodarczych prowadzi działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości, zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz w branżach: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego.

Na terenie gminy Duszniki-Zdrój zlokalizowane są następujące złoża:

- wód leczniczych, którego użytkownikiem są Uzdrowiska Kłodzkie S.A. - Grupa PGU;
- wapieni i margli przemysłu wapienniczego Kozia Hala - złoża rozpoznane szczegółowo, kierunki zastosowań kopaliny: budownictwo, rolnictwo, przemysł wapienniczy, przemysł spożywczy;
- kamienie łamane i bloczne Podgórze - skreślone z bilansu zasobów.

Turystyka

Dzięki lokalizacji miasto Duszniki-Zdrój w głównej mierze związane jest z lecznictwem uzdrowskim, turystyką górską oraz sportami zimowymi.

Z wyjątkiem najbardziej zurbanizowanej części, teren gminy znajduje się w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Gór Bystrzyckich i Orlickich.

Jako miasto uzdrowskie Duszniki-Zdrój spełniają następujące warunki:

- posiadają złoża naturalnych surowców leczniczych o potwierdzonych właściwościach leczniczych,
- posiadają klimat o potwierdzonych właściwościach leczniczych,
- na ich obszarze znajdują się zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowskiego, przygotowane do prowadzenia lecznictwa uzdrowskiego,
- spełniają określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska,
- posiadają infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej, w zakresie transportu zbiorowego, oraz prowadzą gospodarkę odpadami.

Przez Duszniki-Zdrój przebiegają następujące szlaki turystyczne: Główny Szlak Sudecki im. Mieczysława Orłowicza (czerwony), Szklarska Poręba – Pasterka (niebieski), Mokrzyce – Przełęcz Puchacza (żółty) oraz Kudowa-Zdrój - Duszniki-Zdrój (czarny). Ponadto w okolicy wytyczone są trasy piesze w ramach systemu Górskiej Odznaki Turystycznej (GOT) PTTK.

Organizowane są tu spływy kajakowe i pontonowe Przełomem Bardzkim na Nysie Kłodzkiej, można uprawiać turystykę konną, korzystać z toru wrotkarskiego, grać w disc golfa, korzystać z kolejki turystycznej, która oferuje kilka tras po mieście i okolicy. Na stokach Gryglówki i Nartoramy wytyczono 5 tras rowerowych „Family Bike Park Zieleniec” o łącznej długości 9 km. Ze stacji narciarskiej Zieleniec Sport Arena wytyczono 42 trasy narciarskie. W okresie zimowym organizuje się tu również kuligi. Od lat 80. XX w. działa tu z najlepszych obiektów biathlonowych w Polsce - Duszniki Arena, na którym organizowano już dwukrotnie

mistrzostwa Europy w biathlonie zimowym. Jest on modernizowany w ramach planowanego Centralnego Ośrodka Sportu (Ośrodek Przygotowań Olimpijskich Duszniki-Zdrój), którego infrastrukturę będą tworzyć: kryta pływalnia o wymiarach olimpijskich, tunel śnieżny, hala lodowa i zmodernizowany tor wrotkarski.

W Dusznikach-Zdroju w 2022 r. funkcjonowało 5 hoteli z kategorią 3 gwiazdki oraz 3 pensjonaty (jeden z kategorią 3 gwiazdki, pozostałe w trakcie kategoryzacji). Nie ma na terenie miasta obiektów 4- czy 5-gwiazdkowych.

Wnioski z diagnozy w obszarze gospodarczym

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wysoki poziom przedsiębiorczości (głównie mikro), • status uzdrowiska, • położenie geograficzne, umożliwiające rozwój turystyki górskiej oraz kwalifikowanej, • rozpoznawalna marka Zieleńca i Jamrozowej Polany, • bliskość Czech, pozwalająca na korzystanie z tamtejszej „uzupełniającej” oferty spędzania czasu wolnego, • zróżnicowane trasy turystyczne, pozwalające skorzystać z nich szerokim grupom turystów, • rozpoznawalne w kraju i na świecie wydarzenia sportowe i kulturalne 	<ul style="list-style-type: none"> • duże uzależnienie lokalnego rynku pracy od firm z branż związanych z turystyką, • stosunkowo wysoki udział długotrwale bezrobotnych, • brak dużych podmiotów gospodarczych, • duża konkurencja ze strony sąsiednich uzdrowisk, • wydajność infrastruktury technicznej niedostosowana do obsługi rosnącego ruchu turystycznego i mieszkańców, • problemy z pozyskaniem pracowników
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie rozwoju MMŚP (środki pomocowe), • współpraca z sąsiednimi samorządami i organizacjami pozarządowymi, • wzrost popularności turystyki lokalnej, krótkoterminowej i aktywnej, • nowa perspektywa finansowa 2021–2027, umożliwiająca wsparcie dla działalności gospodarczej, • wsparcie finansowe z Krajowego Programu Odbudowy 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczone środki zewnętrzne, • rosnące koszty prowadzenia działalności gospodarczej, • niekorzystne przepisy prawa i polityka podatkowa utrudniająca rozwój działalności gospodarczej, • brak wypracowanych skutecznych narzędzi wsparcia w przypadku utrzymujących się skutków pandemii COVID-19 i innych wydarzeń o charakterze światowym, • gwałtowne zjawiska pogodowe, • spowolnienie gospodarcze, kryzys finansowy, • zmiany sytuacji politycznej i co za tym idzie – ekonomicznej z powodu konfliktów zbrionych itp.,

	<ul style="list-style-type: none"> • bliskość popularnych i dobrze rozwiniętych ośrodków turystycznych w Republice Czeskiej
--	--

I.3. Wymiar przestrzenny

Walory kulturowe i przyrodnicze

Na terenie gminy Duszniki-Zdrój znajduje się szereg obiektów wpisanych do rejestru i wykazu zabytków prowadzonego przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Należą do nich m.in. kościoły, liczne budynki mieszkalne, cmentarze, obiekty sanatoryjne, zespół młyna – papierni, park zdrojowy i zlokalizowane w nim obiekty.

Spośród obszarów przyrodniczych objętych ochroną prawną należy wymienić znajdujące się na terenie gminy:

1. Obszar Natura 2000 Grodczyn i Homole koło Dusznik w południowo-wschodniej części Wzgórz Lewińskich, w pobliżu przełęczy Polskie Wrota. Teren jest pokryty głównie przez bogate gatunkowo górskie łąki kośne, murawy kserotermiczne oraz ekstensywnie użytkowane pastwiska.
2. Obszar Natura 2000 Góry Orlickie, którego wschodnią granicę stanowi dolina górnej Bystrzycy Dusznickiej, miejscami o charakterze przełomowym (Smocze Gardło powyżej Dusznik-Zdroju). Wyjątkowo dobrze zachowały się dolnoreglowe zbiorowiska żyznych i ziołoroślowych lasów bukowych w zwartym kompleksie na stokach opadających do doliny Bystrzycy Dusznickiej między Dusznikami a Zieleńcem. Jest to najlepiej zachowany zwarty kompleks żyznych lasów liściastych w Sudetach środkowych. W obszarach źródłkowych potoków występują torfowiska niskie.
3. Obszar Natura 2000 Góry Stołowe, obejmujący Góry Stołowe (ok. 60% obszaru), Wzgórza Lewińskie oraz Obniżenia: Dusznickie i Kudowy. Gdzieniegdzie zachowały się torfowiska wysokie z największym Wielkim Torfowiskiem Batorowskim. Charakterystyczne są tu duże obszary łąk górskich o na wpół naturalnym charakterze, z bujną roślinnością trawiastą i ziołoroślami, miejscami z kępami krzewów. Obszar jest stosunkowo wilgotny z powodu obecności licznych, małych potoków i dużej ilości opadów, aczkolwiek ubogi w większe wody płynące.
4. Obszar chronionego krajobrazu Góry Bystrzyckie i Orlickie, obejmujący zalesione obszary masywów. Na dziale wodnym Orlicy i Bystrzycy znajduje się rozległe torfowisko wysokie z reliktową roślinnością tundrową.
5. Pomniki przyrody: lipy drobnolistne w Parku Zdrojowym, buk pospolity w Parku Zdrojowym przy Dworku Chopina, jesion wyniosły przy skrzyżowaniu ul. Słonecznej i Orlickiej.

Infrastruktura techniczna

Sieć drogowa jest dobrze rozwinięta: przez miasto przebiega droga krajowa nr 8, droga wojewódzka nr 389 (Autostrada Sudecka) oraz drogi powiatowe nr 3241D i 3301D. Droga wojewódzka i drogi powiatowe mają nawierzchnię bitumiczną. Natomiast w samym mieście nawierzchnia dróg jest zróżnicowana: od asfaltowej, z kostki granitowej po kostkę betonową, czy szutrowe. Ponadto biegnie tędy linia kolejowa Kudowa - Kłodzko.

Duszniki-Zdrój są w znacznym stopniu wyposażone w sieć kanalizacyjną. Nieczystości są odprowadzane grawitacyjnie do grupowej oczyszczalni ścieków w Polanicy-Zdroju, gdzie podlegają oczyszczeniu w sposób mechaniczno-biologiczny, a następnie są odprowadzane do rzeki Bystrzyca Dusznicka. Funkcjonują także indywidualne systemy oczyszczania ścieków (tj. przydomowe oczyszczalnie ścieków) oraz zbiorniki bezodpływowe.

Gmina w głównej mierze zaopatrywana jest w wodę z sieci wodociągowej. Wyjątek stanowi rejon Zieleńca i Podgórze, które mają indywidualne ujęcia wody. Dostawą, dystrybucją, oczyszczaniem, uzdatnianiem i obsługą wodociągów, zajmuje się Dusznicki Zakład Komunalny w Dusznikach-Zdroju Sp. z o.o. Na terenie miasta istnieje 8 ujęć wody. Elementem sieci jest Stacja Uzdatniania Wody (SUW), położona w odległości 4 km od miasta, przy drodze Zieleniec - Duszniki-Zdrój w Dolinie Strążyskiej. Wskaźnik przyłączenia mieszkań do wodociągu w gminie jest wysoki. Pod tym względem Duszniki-Zdrój wypadają korzystniej na tle zarówno powiatu, jak i województwa.

Miasto posiada dostęp do gazu sieciowego – stopień gazyfikacji wynosi 88,19%. Za dystrybucję gazu odpowiada Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy we Wrocławiu z jednostką terenową w Kłodzku.

Dystrybucją energii elektrycznej na terenie gminy Duszniki-Zdrój zajmuje się spółka Tauron Dystrybucja S.A. Oddział w Wałbrzychu, która w granicach miasta eksploatuje: linie napowietrzne wysokiego napięcia, linie napowietrzne i kablowe średniego napięcia, linie napowietrzne i kablowe nN 0,4 kV, stacje transformatorowe. Infrastruktura elektroenergetyczna jest w dobrym stanie technicznym oraz zapewnia zasilanie wszystkim zgłoszonym do przyłączenia obiektom.

Nie ma w obrębie miasta sieci ciepłowniczej. Zaopatrzenie w ciepło odbywa się przy pomocy lokalnych kotłowni i palenisk domowych. Opalane są one głównie węglem, drewnem i gazem ziemnym.

W zasobie mieszkaniowym gminy Duszniki-Zdrój znajduje się 10 budynków, w tym 82 lokale o średniej powierzchni użytkowej 31,9 m². Wśród nich zdecydowaną mniejszość stanowią mieszkania socjalne (19 lokali, tj. 23%). W tym przypadku średnia powierzchnia lokalu to 24 m². Ponadto 70 budynków stanowi współwłasność gminy, co przekłada się na 135 lokali o średniej powierzchni 39,1 m², w tym 16 lokali socjalnych (średnia powierzchnia 26,3 m²). Spośród gminnych lokali 63 były na koniec 2022 r. zadłużone. Średnia kwota zadłużenia jednego lokalu to 3 239,10 zł.

Za odbiór i zagospodarowanie odpadów w 2022 r. odpowiadał Dusznicki Zakład Komunalny w Dusznikach-Zdroju Sp. z o.o. Opłaty za odpady systematycznie rosną, a mimo to koszty i przychody z opłat mieszkańców nie bilansują się. W mieście działa Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, jednak obiekt wymaga przeprowadzenia prac modernizacyjnych. Ważnym - ze względu na zagrożenie dla zdrowia mieszkańców – rodzajem odpadu jest azbest. Występuje w szczególności w rurach wodociągowych oraz na pokryciach dachowych na budynkach (w tym stanowiących własność gminy).

Gmina sukcesywnie dokonuje również termomodernizacji budynków publicznych. Utrudnione jest korzystanie z energetyki wiatrowej, za to warunki dla wykorzystania energii promieniowania słonecznego (w kontekście podgrzewania wody użytkowej w budynkach mieszkalnych) określa się jako korzystne. Ponadto w obrębie gminy znajdują się trzy baseny sedymentacyjne zasobne w wody geotermalne. Planuje się inwestycje zmierzające do pełniejszego wykorzystania zasobów geotermalnych.

Stan środowiska

Ocena jakości powietrza za 2022 r. w odniesieniu do norm określonych dla ochrony zdrowia ludzi na obszarze powiatu kłodzkiego wykazała następujące przekroczenia:

- 24-godzinnego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10,
- pyłu zawieszonego średniorocznego poziomu dopuszczalnego PM2,5,
- poziomu docelowego benzo(a)pirenu,
- poziomu celu długoterminowego ozonu.

Na terenie gminy Duszniki-Zdrój występuje zagrożenie nadmiernym poziomem hałasu. Program ochrony środowiska przed hałasem wyznaczył jako działania naprawcze o wysokim priorytecie: rozbudowę DK8 na odcinku Wrocław - Kłodzko - Kudowa - granica państwa, przeprowadzanie bieżących remontów nawierzchni jezdni bądź kompleksową wymianę nawierzchni oraz egzekwowanie ograniczeń prędkości.

Stan/potencjał wód powierzchniowych w gminie ocenia się jako zły. Na podstawie elementów biologicznych, fizykochemicznych oraz stanu/potencjału ekologicznego stan wód ocenia się jako dobry, natomiast ich stan chemiczny jest poniżej dobrego. Stan wód podziemnych można określić jako dobry.

Zgodnie z pomiarami, mającymi na celu ocenę poziomów pól elektromagnetycznych na terenie województwa dolnośląskiego, wykazanymi w Raporcie rocznym za 2022 r. Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, na terenie gminy Duszniki-Zdrój zlokalizowany był jeden punkt pomiarowy na ul. Bohaterów Getta. Nie odnotowano tam przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

Wnioski z diagnozy w obszarze przestrzennym

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wyjątkowe walory kulturowe i przyrodnicze, umożliwiające rozwój różnych rodzajów turystyki, • obszar uzdrowiskowy na terenie miasta, • duża liczba obiektów zabytkowych objętych ochroną konserwatorską, • rozpoznawalna marka Zielerńca i Jamrozowej Polany, które dysponują wysokiej jakości, rozbudowaną infrastrukturą rekreacyjną, • rozbudowana infrastruktura sportowa, • dobrze rozwinięta sieć drogowa, • dostęp do sieci gazowej, • dobry dostęp do handlu, obiektów użyteczności publicznej oraz służby zdrowia, • możliwość korzystania z energii geotermalnej i nasłonecznienia 	<ul style="list-style-type: none"> • układ przestrzenny miasta oddzielający część zdrojową od części „mieszkalnej”, • obiekty uzdrowiskowe stanowią własność innych podmiotów, co utrudnia możliwość wpływania na podejmowanie prac modernizacyjnych itp., • problemy z wydajnością infrastruktury technicznej i możliwości obsłużenia rosnącej liczby turystów i mieszkańców, • zły stan wód, • niska jakość powietrza, zwłaszcza w okresie grzewczym, • część infrastruktury sportowej wymagająca modernizacji, • brak budynku centrum kultury, • opuszczone budynki mieszkalne oraz po dawnych sanatoriach lub hotelach, • niewystarczająca obsługa komunikacją kolejową, • rozproszona zabudowa generująca problemy z przemieszczaniem się w obrębie miasta, • słabo rozwinięta infrastruktura okołoturystyczna, np. brak publicznej toalety, • część budynków publicznych nie jest dostosowana do osób ze szczególnymi potrzebami
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost popularności turystyki lokalnej oraz • utworzenie ścieżek rowerowych o znaczeniu turystycznym oraz jako uzupełnienie sieci transportowej, • ułatwienie dostępu do środków na inwestycje związane z OZE, • wzrost popularności OZE 	<ul style="list-style-type: none"> • gwałtowne, nagłe zjawiska pogodowe, powodujące np. lokalne podtopienia, • większa popularność/znajomość i lepsza promocja innych atrakcji turystycznych, spoza terenu gminy, w tym w Czechach, • rozwiązania prawne, ustanawiane na szczeblu krajowym, które mogą ograniczyć władztwo gminy w zakresie planowania przestrzennego

II. KIERUNKI ROZWOJU GMINY DUSZNIKI-ZDRÓJ

II.1. Plan rozwoju gminy

Planowane kierunki rozwoju gminy Duszniki-Zdrój stanowią wypadkową diagnozy sytuacji w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej, opartej na danych statystycznych oraz wynikach warsztatów ze społecznością lokalną. Nie wyczerpują całego katalogu zadań własnych realizowanych przez samorzady gmin. Poniższe założenia koncentrują się na najistotniejszych wyzwaniach rozwojowych, które stoją przed samorządem Dusznik-Zdroju, określonych na podstawie diagnozy również jako najpilniejsze i oczekiwane przez wspólnotę lokalną.

Poniższe kierunki rozwoju w wymiarze społecznym uwzględniają fakt zadowolenia mieszkańców z jakości większości świadczonych usług publicznych, a jednocześnie wielokrotnie wskazywane przez różne grupy mieszkańców braki w ofercie kulturalnej. Pod uwagę wzięto rozwijany wizerunek gminy jako centrum sportów zimowych oraz konsekwentne tworzenie oferty placówek edukacyjnych ukierunkowanych na rozwój sportowy dzieci i młodzieży. Zakłada się, że wszelkim działaniom w zakresie rozwoju infrastruktury i usług publicznych towarzyszyć powinno szerokie zaangażowanie mieszkańców i poszukiwanie konsensusu w przygotowywaniu tej oferty.

W sferze gospodarczej skoncentrowano się na szerokiej współpracy zwłaszcza z podmiotami gospodarczymi. Uwarunkowania kulturowe oraz przyrodnicze niejako „narzucają” turystyczny kierunek rozwoju miasta. Uznano jednak, że z racji ukształtowania terenu i podziału gminy na kilka części funkcjonalnych (Zieleniec, uzdrowisko, centrum miasta) należy zróżnicować charakter oferty turystycznej. Zieleniec to centrum sportów zimowych, uzdrowisko rozwija się w oparciu o ofertę sanatoryjną, ale wraz z centrum miasta może rozwijać się w oparciu o ideę „slow tourism”. Jest to rodzaj tzw. uważnej turystyki, skoncentrowanej na „nieśpiesznym” poznawaniu lokalnej historii czy tradycji. Uzupełnienie infrastruktury kulturalnej czy sportowej powinno uwzględniać również możliwości stworzenia oferty dla turystów, zwłaszcza pod kątem spędzania czasu wolnego przez młodzież.

Kierunki rozwoju w sferze przestrzennej uwzględniają założenia dotyczące rozwoju gospodarczego gminy Duszniki-Zdrój w kontekście turystyki, jak również potrzeby społeczne, konieczność przystosowania infrastruktury gminnej do zmian klimatycznych czy ogólne trendy w zakresie ochrony środowiska.

WYMIAR SPOŁECZNY

Cel strategiczny I – Wysoka jakość usług publicznych

Cel operacyjny I.1 – Funkcjonalna infrastruktura społeczna

Kierunki rozwoju:

- ✓ Remonty budynków wchodzących w skład zasobu mieszkaniowego gminy wraz ze stosowaniem rozwiązań ograniczających zużycie mediów
- ✓ Dopuszczanie placówek oświatowych w nowoczesne pomoce dydaktyczne
- ✓ Modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportowej, w szczególności zlokalizowanej przy szkołach
- ✓ Wykreowanie w szkołach przestrzeni wspólnych, sprzyjających integracji uczniów
- ✓ Likwidowanie barier architektonicznych w obiektach publicznych
- ✓ Modernizacja budynków użyteczności publicznej, zwiększające ich funkcjonalność oraz poprawiające warunki pracy i korzystania z nich mieszkańców
- ✓ Stworzenie wielofunkcyjnego obiektu, w którym mieściłoby się centrum kultury, przestrzenie dla organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych

Cel operacyjny I.2 – Nowoczesne usługi publiczne, budujące wspólnotę lokalną

Kierunki rozwoju:

- ✓ Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych o charakterze wyrównawczym oraz rozwijających uczniów uzdolnionych
- ✓ Dostosowanie czasu pracy placówek kulturalnych czy edukacyjnych, oferujących zajęcia i opiekę nad dziećmi do potrzeb pracujących rodziców
- ✓ Rozwój poradnictwa zawodowego dla uczniów szkoły podstawowej
- ✓ Rozwój poradnictwa specjalistycznego dla mieszkańców
- ✓ Realizacja programów profilaktycznych z uwzględnieniem uczniów
- ✓ Wzmocnienie współpracy z policją oraz przeprowadzenie analiz w zakresie przywrócenia działalności straży miejskiej
- ✓ Organizacja przedsięwzięć międzypokoleniowych oraz integrujących wszystkich mieszkańców
- ✓ Stworzenie systemu wsparcia merytorycznego dla organizacji pozarządowych i grup nieformalnych przy współpracy z innymi podmiotami
- ✓ Poprawa poziomu komunikacji między różnymi grupami społecznymi oraz sektorami (przedsiębiorcy, urzędnicy, itp.)
- ✓ Wzmocnienie włączenia różnych grup w procesy decyzyjne w gminie

WYMIAR GOSPODARCZY

Cel strategiczny II – Lokalne walory kulturowe i przyrodnicze podstawą dla rozwoju gospodarczego

Cel operacyjny II.1 – Gmina przyjazna przedsiębiorcom

Kierunki rozwoju:

- ✓ Podjęcie starań na rzecz kształcenia kadr niezbędnych z punktu widzenia rozwoju lokalnych przedsiębiorstw
- ✓ Wsparcie lokalnych firm w formie szkoleniowo-doradczej
- ✓ Rozwój infrastruktury technicznej
- ✓ Stworzenie, promocja i jasne komunikowanie oferty gospodarczej gminy, w tym oferty terenów pod inwestycje, zabudowę mieszkaniową i inne funkcje
- ✓ Stworzenie bazy pustostanów jako element pośrednictwa przy kontaktach z ewentualnymi inwestorami
- ✓ Tworzenie instrumentów wsparcia i udogodnień dla preferowanych branż gospodarki
- ✓ Utworzenie forum współpracy i komunikacji z przedsiębiorcami
- ✓ Przygotowanie programu inwestycyjnego gminy

Cel operacyjny II.2 – Rozwój gospodarczy w oparciu o „slow tourism”

Kierunki rozwoju:

- ✓ Rozwój infrastruktury aktywnego spędzania czasu wolnego także pod kątem osób odwiedzających miasto
- ✓ Dbłość o utrzymanie walorów kulturowych
- ✓ Wspieranie kreowania zróżnicowanej oferty usług noclegowych i gastronomicznych
- ✓ Wykreowanie – przy współpracy z przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi - imprez dla mieszkańców i turystów zlokalizowanych w centrum miasta, np. święta ulic, jarmarki/targi
- ✓ Współpraca z lokalnymi rzemieślnikami (również spoza gminy) w celu wykreowania produktu lokalnego
- ✓ Wzrost aktywności informacji turystycznej, szczególnie w zakresie organizacji wydarzeń związanych z poznawaniem i promowaniem lokalnej historii, a także dostosowanie godzin pracy do potrzeb turystów
- ✓ Wzmocnienie współpracy z Muzeum Papiernictwa dla wykreowania oferty turystycznej w centrum Dusznik-Zdroju
- ✓ Utworzenie tematycznych szlaków spacerowych po mieście
- ✓ Rozwój systemu oznakowania, w tym wskazującego lokalizację atrakcji turystycznych, charakteryzującego się spójną identyfikacją wizualną

- ✓ Rozwijanie szlaków do uprawiania turystyki aktywnej
- ✓ Poprawa komunikacji zbiorowej między centrum miasta, częścią uzdrowiskową i Zieleńcem
- ✓ Nawiązanie współpracy i jej rozwój z Centralnym Ośrodkiem Sportu zlokalizowanym na Jamrozowej Polanie w celu wspólnej organizacji imprez sportowych i przedsięwzięć promocyjnych
- ✓ Rozwój infrastruktury okołoturystycznej, np. stacje ładowania pojazdów, toalety publiczne
- ✓ Promocja atrakcji gminy na terenie województwa dolnośląskiego (z uwzględnieniem dużych miast) oraz sąsiednich regionów jako miejsca dobrego do uprawiania turystyki aktywnej (kajaki, rowery) oraz weekendowej przy współpracy z podmiotami pozarządowymi i innymi wyspecjalizowanymi w zakresie turystyki
- ✓ Podjęcie współpracy z podmiotami (w tym samorządami) działającymi w ramach ruchu Cittaslow lub podobnych

WYMIAR PRZESTRZENNY

Cel strategiczny III – Wspólna przestrzeń

Cel operacyjny III.1 – Wydajna i proekologiczna infrastruktura

Kierunki rozwoju:

- ✓ Dbłość o ład przestrzenny
- ✓ Rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
- ✓ Podnoszenie bezpieczeństwa drogowego przez modernizację infrastruktury drogowej oraz stosowanie efektywnych rozwiązań związanych z organizacją ruchu
- ✓ Poprawa efektywności energetycznej budynków oraz rozwój stosowania OZE
- ✓ Podjęcie starań na rzecz wykorzystania wód geotermalnych
- ✓ Rozwój systemu gospodarki odpadami
- ✓ Realizacja działań z zakresu ochrony przeciwpowodziowej
- ✓ Podjęcie starań na rzecz rozwoju połączeń kolejowych

Cel operacyjny III.2 – Uporządkowana przestrzeń

Kierunki rozwoju:

- ✓ Modernizacja przestrzeni publicznych pod kątem tworzenia miejsc spotkań dla różnych grup mieszkańców
- ✓ Wsparcie merytoryczne dla wspólnot mieszkaniowych przy pozyskiwaniu środków na remonty

- ✓ Kontynuowanie działań związanych z remontami ulic, placów miejskich oraz budynków mieszkalnych
- ✓ Tworzenie terenów zielonych na osiedlach mieszkalnych
- ✓ Promocja i stosowanie elementów małej retencji w ramach prowadzonych inwestycji
- ✓ Promowanie stosowania i wdrażanie rozwiązań w zakresie adaptacji miasta do zmian klimatu
- ✓ Wypracowanie spójnej koncepcji urbanistycznej
- ✓ Konsekwentne dostosowywanie przestrzeni publicznych i budynków do osób ze szczególnymi potrzebami

Oczekiwane rezultaty proponowanych celów strategicznych, operacyjnych i kierunków rozwoju:

- w wymiarze społecznym: poprawa stanu technicznego budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, zwiększająca ich funkcjonalność, rozwój infrastruktury sportowej, oświatowej i kulturalnej, zwiększenie poziomu dostępności, poprawa poziomu nauczania w szkołach gminnych, rozwój oferty placówek kulturalnych i edukacyjnych, poprawa dostępności do wsparcia psychologicznego czy prawnego, zwiększenie poziomu bezpieczeństwa, integracja mieszkańców, wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych, wzrost wzajemnego zaufania na linii mieszkańcy - pracownicy samorządowi, wzrost zaangażowania interesariuszy;
- w wymiarze gospodarczym: zwiększenie dostępności kadry dla przedsiębiorców, rozwinięta sieć wysokojakościowej infrastruktury technicznej, wzmocnienie promocji gospodarczej gminy, współpraca na linii przedsiębiorcy – pracownicy samorządowi, zwiększenie liczby elementów infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej, dobry stan obiektów zabytkowych, zróżnicowana oferta noclegowa i gastronomiczna, atrakcyjna oferta rozpoznawalnych w regionie imprez, wzmocnienie lokalnego rzemiosła, rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie kreowania oferty turystycznej, wzrost liczby szlaków tematycznych, dalszy rozwój obiektów i szlaków do uprawiania turystyki aktywnej, atrakcyjna oferta wewnętrznego transportu zbiorowego;
- w wymiarze przestrzennym: ograniczenie chaosu przestrzennego, wysoka jakość i rozwinięta infrastruktura liniowa, rozbudowany system gospodarki odpadami, gmina dostępna pod względem komunikacyjnym, rozwój terenów zielonych na osiedlach mieszkaniowych, liczne przestrzenie wspólne integrujące mieszkańców.

II.2. Obszar strategicznej interwencji w ujęciu lokalnym

Nie określa się obszarów strategicznej interwencji w obrębie gminy Duszniki-Zdrój.

II.3. Obszar strategicznej interwencji w ujęciu regionalnym

Obowiązująca Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, przyjęta Uchwałą Nr L/1790/18 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego, nie wyznacza obszarów strategicznej interwencji.

II.4. Model przestrzenno-funkcjonalny wraz z ustaleniami i zaleceniami dotyczącymi prowadzenia polityki przestrzennej

Duszniki - Zdrój są miastem wielofunkcyjnym i policentrycznym z trzema głównymi ośrodkami:

- Centrum (obszar centralny wraz z śródmieściem),
- Zdrój (obszar uzdrowiska),
- Zieleniec (ośrodek sportów narciarskich)

oraz kolejnymi o mniejszym znaczeniu:

- Miasto (kompleks mieszkaniowy z zapleczem handlowo-usługowym, wokół zabytkowego centrum),
- Wapienniki (zurbanizowana część miasta położona przy drodze krajowej nr 8),
- Podgórze i Graniczna (zaplecze noclegowe dla części uzdrowskiej, z atrakcjami turystycznymi),
- Jamrozowa Polana i Kozia Hala (ośrodek narciarski i biathlonowy, z zapleczem hotelowo-treningowym).

Ośrodki Centrum i Zdrój są ze sobą powiązane funkcjonalnie, jednak podlegają stagnacji i wymagają przeprowadzenia procesów odnowy. W celu zwiększenia atrakcyjności miasta oraz aktywizacji ośrodków Centrum i Zdrój należy dążyć do wzmocnienia połączeń komunikacyjnych ośrodków Centrum i Zdrój z ośrodkiem Zieleniec. Ich powiązanie spowoduje zwiększenie dostępności usług oraz zwiększy wewnętrzne przepływy turystów pomiędzy ośrodkami, co wpłynie bezpośrednio na potencjał rozwojowy miasta.

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNEJ

STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ

- granica miasta
- częśći miasta

POZOSTAŁE OZNACZENIA

- obszary funkcjonalne z poziomu regionalnego (1);
- obszar strefy uzdrowiskowej (A, B, C)
- granica państwa

POKRYCIE TERENU

- cieki wodne
- wody powierzchniowe
- obszar zabudowy
- park zdrojowy
- tereny leśne
- tereny rolne i trawiaste

GŁÓWNE ELEMENTY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ

- linie elektroenergetyczne najwyższego napięcia
- wyciągi narciarskie
- szkoły podstawowe
- zakłady lecznictwa uzdrowiskowego
- aglomeracja kanalizacyjna priorytetowa

GŁÓWNE KORYTARZE I ELEMENTY SIECI TRANSPORTOWYCH

- droga krajowa
- droga wojewódzka
- droga powiatowa
- droga gminna
- korytarz drogowy poznańsko-hradecki
- linie kolejowe
- stacja kolejowa _punkt
- droga śródsudecka (Via Montana)
- korytarz planowanej głównej trasy rowerowej

SYSTEM POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH

- łądowe, międzynarodowe korytarze ekologiczne
- obszar Natura 2000

OBSZARY ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO O PRAWDOPODOBIEŃSTWIE WYSTĄPIENIA

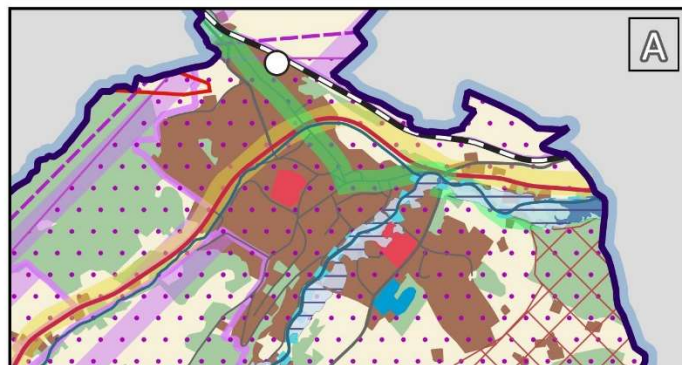
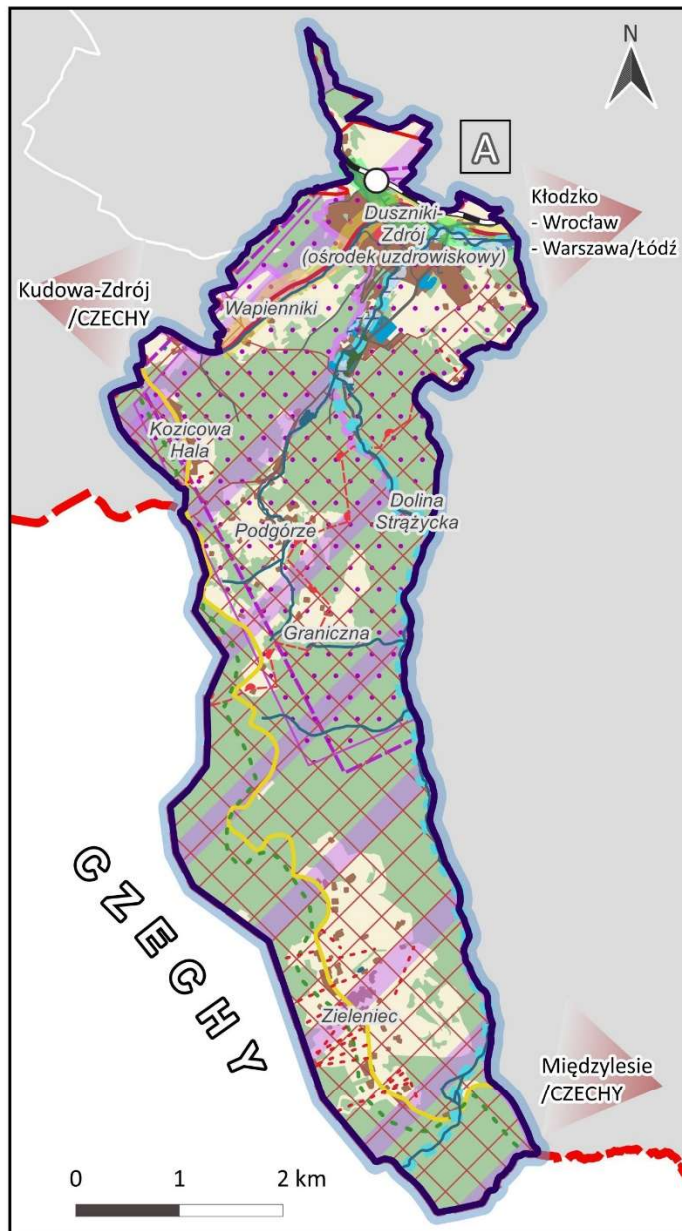
- średnim (1%)
- wysokim (10%)

BEZPIECZEŃSTWO PRZECIWPOWODZIOWE

- ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Bystrzycy Dusznickiej (zadanie ujęte w PZRP)

SFERA GÓRNICZA

- obszary górnicze
- złoża kopalin (wody lecznicze)

(1) - obszary te zostały opisane w części tekstowej

PZRP - Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Odry

Rysunek 2 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej gminy Duszniki-Zdrój.

Źródło: opracowanie własne.

USTALENIA W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW

- wyłączenie obszarów chronionego krajobrazu z lokalizowania elektrowni wiatrowych o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii;
- niezbędne jest ustalenie miejsc ważnych z punktu widzenia migracji zwierząt czy występowania roślin i zaprojektowanie miejsc budowy przepustów lub estakad;
- przewiduje się możliwość utworzenia rezerwatów w dwóch obszarach:
  - 1) Złota Sztolnia - uroczysko w wyrobisku dawnego kamieniołomu, w którym znajduje się jaskinia Złota Sztolnia powstała jako wynik zjawisk krasowych w soczewic skał wapiennych, wpływa do niej jeden z dopływów Białego Potoku. Na wilgotnych i cienistych skałkach przy wejściu do jaskini stwierdzono bogatą florę mchów i wątrobowców. Otoczenie jaskini porasta ziołoroślowy las liściasty, na polance nieopodal wykształciły się zbiorowiska źródliskowe oraz ziołoroślowe z dominacją wietlicy alpejskiej. W powyższych zbiorowiskach występuje wiele gatunków chronionych, górskich i zagrożonych;
  - 2) Wzgórze Rozalii - utworzenie rezerwatu na terenach leśnych. Ciepłolubne murawy oraz okrajki zajmują podszczytowe partie Wzgórza Rozalii (Wzgórze Pustelnika). Fizjonomię murawom nadają głównie strzępica piramidalna i stokłosa prosta. Rośnie tam kilkanaście gatunków chronionych i rzadkich lub zagrożonych w Sudetach. W dolince niewielkiego cieku w podnóża zbocza wykształciły się łąki ostrożeńiowe. Część wzgórza porasta las mieszany, wiele drzew (szczególnie lipy drobnolistne) ma wymiary pomnikowe. W lesie znajduje się kapliczka;
- postulat objęcia ochroną w formie użytku ekologicznego następujące obszary:
  - 1) łąki koło Złotna - mokre łąki używane ekstensywnie oraz murawy kserotermiczne w najdalej na północ wysuniętej części miasta;
  - 2) Murawy kserotermiczne I - murawy kserotermiczne znajdujące się w północnej części miasta, na północ od torów kolejowych;
  - 3) Murawy kserotermiczne II - murawy kserotermiczne znajdujące się w północnej części miasta, na północ od torów kolejowych;
  - 4) łąki śródmiejskie - mokre oraz górskie łąki użytkowane ekstensywnie, położone blisko centrum miasta;
  - 5) Murawy kserotermiczne III - murawy kserotermiczne znajdujące się w północnej części miasta, na południe od torów kolejowych, na północny zachód od Wzgórza Rozalii (Pustelnika);
  - 6) łąki z olszynami górskimi - mozaika siedlisk chronionych - murawy bliźniczkowe, mokre łąki używane ekstensywnie, górskie łąki konietlicowe używane ekstensywnie i nadrzeczne i nadpotokowe olszyny górskie, obejmujące część Koziej Hali, w północno-zachodniej części miasta;
  - 7) łąki na zachód od Granicznej - górskie łąki użytkowane ekstensywnie i górskie łąki konietlicowe używane ekstensywnie położone na zachód od Granicznej, przylegające do zachodniej granicy miasta (2 chronione siedliska);

- 8) Łąki pełnikowe w rejonie Granicznej - siedlisko chronione - mokre łąki użytkowane ekstensywnie z gatunkiem chronionym pełnikiem europejskim w centralnej części miasta;
- 9) Dolina Bystrzycy Dusznickiej wraz z dolinami dopływów - do najcenniejszych fragmentów tego użytku należą: kompleks wilgotnych zbiorowisk w dolinie potoku Młynówka, na wschód od Zieleńca (łągi, ziołorośla, łąki ostrożeńiowe, lasy zboczowe), obszar źródliskowy Bystrzycy Dusznickiej w południowej części Zieleńca z bogatą florą mchów i wątrobowców, naturalne fragmenty buczyn sudeckich wzdłuż Ciągu Drwali (dolina Białego Potoku) i Drogi Ku Szczęściu (środkowa część miasta), górny bieg doliny Bystrzycy Dusznickiej wraz z jej dopływami - zbiorowiska łąkowe na terasie zalewowej oraz liczne dolinki dopływów lewo- i prawobrzeżnych (gmina Szczytna), uchodzące źródliskowe jary ze stanowiskami interesujących gatunków. W Bystrzycy i jej dopływach odnotowuje się obecność populacji gatunku chronionego - głowacza przegopłetwego i dużej populacji pstrąga potokowego;
- 10) Pod Sołtysia Kopą - mokre łąki użytkowane ekstensywnie i żyzne buczyny górskie położone na południe od ul. Granicznej, a na północ od Zieleńca (2 siedliska chronione);
- 11) Wysokogórskie ziołorośla i zarośla liściaste - siedlisko chronione wysokogórskie obejmujące ziołorośla i zarośla liściaste, położone na północny wschód od góry Orlicy;
- postulat objęcia ochroną w formie pomników przyrody:
    - 1) Złota Sztolnia;
    - 2) Źródło Bystrzycy Dusznickiej - tworzy je 5 dużych wycieków usytuowanych poniżej drogi Zieleniec – Lasówka na wysokości 820-830 m n.p.m. Są to źródła szczelinowo-rumoszowe o wydajnościach większych niż występujące w innych przedziałach wysokościowych w zlewni górnej Bystrzycy Dusznickiej. Na wysokości 800 m n.p.m. występuje dolna granica krawędzi silnie spękanej strefy nasunięcia Zieleńca (szczeliny mają rozwartość do 5 mm), co stwarza korzystne warunki dla występowania zwiększonego wypływu wód podziemnych.
  - postulat objęcia ochroną w formie stanowiska dokumentacyjnego odsłonięcia geologicznego Jeleń - nieczynnego kamieniołomu na zboczu Jelenia (801 m n.p.m.). W wyniku prac prowadzonych tam pod koniec lat 50. XX w. odkryto nową komorę jaskini, niewielką, o wysokości nieco ponad 1 m, wypełnioną naciekami stalaktytów i stalagmitów, osiągającymi długość 30 cm, którym towarzyszyły nacieki rurkowe i laskowe oraz draperie. Niezwykle bogactwo form naciekowych było wynikiem silnego spękania skały, umożliwiającego migrację znacznych ilości wody. System jaskiniowy był prawdopodobnie jeszcze rozleglejszy (w sali znajdowały się dwa zaciski, mogące prowadzić do kolejnych komór);
  - w miejscach występowania chronionych i rzadkich zwierząt należy ograniczyć zakres i termin prac budowlanych, dostosowując je do ochrony okresów lęgowych zwierząt. Dopuszcza się możliwość zewidencjonowania nowych siedlisk – zasady ochrony siedlisk są nadrzędne nad zasadami zabudowy;
  - konieczne jest podejmowanie działań zmierzających zarówno do ochrony obszarów posiadających duże walory krajobrazowe i wartość kulturową, jak i do ich ekspozycji. W tym celu należy zmierzać do eliminowania istniejących elementów krajobrazu kulturowego degradujących krajobraz oraz zapobiegać powstawaniu nowej zabudowy, nieharmonizującej z otoczeniem;

- przewiduje się realizację działań zmierzających do poprawy jakości powietrza.

USTALENIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków podlegają bezwzględnej ochronie;
- wszelkie prace w obrębie zabytków wpisanych do rejestru zabytków wymagają uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- dla obiektów podlegających ochronie przez wpis do gminnej ewidencji zabytków obowiązuje zachowanie brył w niezmienionej formie;
- ochronie konserwatorskiej podlegają zachowane oryginalne elementy budynków kompozycja i wystrój elewacji, forma i kształt otworów okiennych i drzwiowych, zachowany układ przestrzenny wnętrza, elementy wyposażenia i wystroju;
- dopuszcza się prace odtworzeniowe, służące przywróceniu pierwotnej formy obiektów,
- w obszarze zabytkowym zabudowy podmiejskiej z osiedlem kolejowym między DK8, dworcem kolejowym: zachować zabytkowe budynki, zieleni i obiekty typu krzyże, nie rozwijać funkcji przemysłowej, ograniczenie zabudowy powodującej zaburzenie ekspozycji stoku góry, na której znajduje się dworzec kolejowy;
- ograniczenie zabudowy w obszarze architektury willowej na stoku Miejskiej Górki;
- w obszarze zabudowy pensjonatowej doliny Bystrzyckiej wraz z ul. Graniczną: zachowanie istniejącej zabudowy i zieleni, utrzymanie istniejących linii zabudowy, dostosowanie ewentualnej nowej zabudowy do gabarytów obiektów historycznych, zachowanie historycznego przebiegu ulic;
- na obszarze dawnej huty/Ośrodka Wypoczynkowego „Blachownia” w Dolinie Strążyckiej: zachowanie zabytkowych budynków i zieleni, dostosowanie nowej zabudowy do zabudowy historycznej;
- na obszarze zabudowy podmiejskiej w okolicy ul. Kłodzkiej: dopuszcza się uzupełnienie zabudowy po północnej stronie drogi budynkami o gabarytach zbliżonych do istniejącej zabudowy, utrzymanie ekspozycji zabytkowej papierni;
- utrzymanie panoram: widoku z drogi krajowej nr 8 na Krzywe Zbocze, Nawojową Górę i Muzeum Papiernictwa.

USTALENIA W ZAKRESIE KIERUNKÓW ZMIAN W STRUKTURZE ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, W TYM OKREŚLENIA SZCZEGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

- wyznaczenie nowych miejsc dla rozwoju zabudowy mieszkaniowej (mieszkaniowo-usługowej) w rejonie Wapiennik na północ od ul. Wybickiego oraz w rejonie pomiędzy ul. Wiejską a ul. Sprzymierzonych;
- wyklucza się lokalizację obiektów o skali znacznie odbiegającej od przeciętnej wielkości okolicznej zabudowy.

USTALENIA W ZAKRESIE LOKALIZACJI OBIEKTÓW HANDLU WIELKOPOWIERZCHNIOWEGO

W mieście nie przewiduje się lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m². Pozostałe obiekty wielkopowierzchniowe mogą być lokowane na północ od DK8.

USTALENIA W ZAKRESIE LOKALIZACJI KLUCZOWYCH INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

Inwestycje celu publicznego mogą być rozmieszczane – zgodnie z obowiązującymi przepisami – na obszarze całej gminy.

W zakresie przestrzeni o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców przewiduje się tworzenie obszarów o charakterze publicznym, w pobliżu koncentracji usług centrotwórczych oraz zabudowy mieszkaniowej, szczególnie wielorodzinnej. W zakresie usług o charakterze społecznym podstawowym kierunkiem rozwoju jest podnoszenie standardu istniejących obiektów oraz podnoszenie jakości oferowanych usług z uwzględnieniem konieczności utworzenia centrum kultury, remontu i modernizacji infrastruktury sportowej, zagospodarowanie terenu nad Czarnym Stawem, rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Wśród ponadlokalnych inwestycji celu publicznego należy uwzględnić:

- K103 - Ochrona przeciwpowodziowa doliny rzeki Bystrzycy Dusznickiej i rzeki Kamienny Potok. Zadanie obejmuje odcinek Bystrzycy Dusznickiej od m. Duszniki-Zdrój do ujścia rzeki Nysy Kłodzkiej, rzeki Kamienny Potok od km 9+900 do km 0+000, a także strefy cofkowe ich dopływów. Poza korytem cieku głównego planowane jest wykonanie szeregu prac w obrębie doliny rzeki (między innymi obwałowań, przebudowa mostów, przesiedlenia itp.) oraz podobny zakres robót na dopływach wyżej wymienionych cieków w obrębie odcinka objętego zadaniem (zlewnia cieków). Planowane prace związane są z przebudową i remontem ubezpieczeń brzegowych oraz zwiększeniem przepustowości koryta, budowa i przebudową obwałowań i murów ochronnych, zwiększeniem przepustowości budowli mostowych i kładek pieszych, zwiększenie przepustowości jazów i progów regulacyjnych oraz przeniesienia zabudowań mieszkalnych i gospodarczych poza granice zalewów powodziowych.
- K250 - Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych na terenie gminy Duszniki-Zdrój.
- Modernizacja lub przebudowa linii 110 kV S264 w kier. R-Duszniki.

USTALENIA W ZAKRESIE KIERUNKÓW ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ

- ograniczenie ruchu kołowego w strefie „A” ochrony uzdrowiskowej poprzez budowę alternatywnych połączeń komunikacyjnych w relacjach: centrum miasta - Zieleniec oraz centrum miasta - Podgórze (Graniczna);
- odnośnie do DK8 wprowadza się zakaz lokalizacji nowych włączy komunikacyjnych, chyba że wynikają one z obowiązujących planów miejscowych lub innych dokumentów oraz dyspozycji zarządcy drogi,
- w zakresie dróg gminnych zaleca się, w zależności od możliwości terenowych, wyznaczenie obowiązku nasadzeń szpalerów drzew w liniach rozgraniczających dróg;
- przewiduje się budowę lub rozbudowę parkingów strategicznych mających za zadanie ograniczenie ruchu samochodowego generowanego przez osoby przyjezdne

- należy zapewnić możliwość połączenia środkami komunikacji zbiorowej (taksówki, linie autobusowe skorelowane z rozkładem jazdy pociągów, itp.) w realizacji dworzec kolejowy - ważniejsze punkty miasta,
- należ dążyć do ograniczenia ruchu indywidualnych pojazdów samochodowych, szczególnie w obszarach o dużych walorach przyrodniczych i dużej wrażliwości środowiska na czynniki antropopresyjne;
- nowe oraz przebudowywane sieci i urządzenia nadziemnej infrastruktury technicznej dostosować do potrzeb ochrony walorów krajobrazowych miasta, z uwzględnieniem przepisów odrębnych;
- w zakresie zaopatrzenia w wodę przewiduje się rozwój poprzez rozbudowę sieci przesyłowej oraz zwiększanie ilości przyłączy, szczególnie na obszarach wskazanych pod zainwestowanie;
- należy dążyć do docelowego zapewnienia dostępu do sieci kanalizacyjnej na całym obszarze miasta;
- w zakresie usług o charakterze społecznym podstawowym kierunkiem rozwoju jest podnoszenie standardu istniejących obiektów oraz podnoszenie jakości oferowanych usług z uwzględnieniem konieczności utworzenia centrum kultury, remontu i modernizacji infrastruktury sportowej, zagospodarowanie terenu nad Czarnym Stawem, rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

USTALENIA W ZAKRESIE LOKALIZACJI URZĄDZEŃ WYTWARZAJĄCYCH ENERGIĘ O MOCY ZAINSTALOWANEJ PRZEKRACZAJĄCEJ 500kW

W granicach stref ochronnych dla elektrowni fotowoltaicznych wszelkie przedsięwzięcia nie mogą przekraczać standardów jakości środowiska.

Wyłącza się obszary chronionego krajobrazu z lokalizowania elektrowni wiatrowych o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.

USTALENIA W ZAKRESIE LOKALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ MOGĄCYCH ZNACZĄCO ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO

W granicach miasta ustala się zakaz lokalizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko i przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, z wyjątkiem m.in. obiektów budowlanych służących poprawie stanu sanitarnego, w szczególności: sieć wodno-kanalizacyjna, sieć gazowa, kotłownie gazowe, wiercenia wykonywane w celu ujmowania wód leczniczych – zgodnie z przepisami odrębnymi.

USTALENIA W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

- dopuszcza się przekształcenie profilu istniejących gospodarstw rolnych na agroturystyczny, wpisując się w charakterystykę gospodarki gminy bazującą na potencjale wynikającym z uwarunkowań fizjograficznych oraz prężnie działającego sektora turystyczno-wypoczynkowego;
- rozwój terenów zurbanizowanych ogranicza się poprzez wyznaczenie nowych obszarów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji i uzupełnienia istniejącej zabudowy;
- dopuszcza się zalesianie terenów rolnych;

- dopuszcza się realizację obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej;
- dopuszcza się wykorzystanie terenów rolnych i leśnych do celów rekreacyjno-turystycznych w ramach m.in. przepisów odrębnych.

USTALENIA W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA OBSZARACH ZDEGRADOWANYCH I OBSZARACH REWITALIZACJI ORAZ OBSZARACH WYMAGAJĄCYCH PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

Na terenie gminy zasadniczo nie występują większe tereny wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji. Na terenie miasta znajdują się obszary zlokalizowane w zabudowie, tzw. wnętrza urbanistyczne, wymagające rehabilitacji i przekształceń w kierunku tworzenia przestrzeni uspołecznionych.

Gmina powinna dążyć do wskazania – na podstawie odrębnych analiz, prowadzonych w oparciu o ustawę z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji – obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

Zgodnie z ustaleniami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego, przyjętego Uchwałą Nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r., do samorządu gminy Duszniki-Zdrój skierowano następujące postulaty:

- Uwzględnienie możliwości realizacji inwestycji: budowa przepraw mostowych na Dzikiej Orlicy.
- Uwzględnienie w dokumentach gminnych polityki rozwoju zawartej w Strategii Rozwoju Sudety 2030.
- Kształtowanie polityki przestrzennej na terenie gmin w sposób zapewniający wysoką jakość życia mieszkańcom poprzez:
  - 1) planowanie zabudowy mieszkaniowej, przestrzeni publicznych oraz infrastruktury usług publicznych, spełniających wymogi dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami,
  - 2) określenie wskaźnika udziału mieszkań przeznaczonych dla osób ze szczególnymi potrzebami w nowo budowanych mieszkaniach.
- Uwzględnienie konieczności przeprowadzenia inwentaryzacji i audytów dotyczących występowania w przestrzeni publicznej barier ograniczających dostępność obiektów dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Uwzględnianie w polityce przestrzennej gminy konieczności ochrony zasobów środowiska przyrodniczego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju (w tym zapisów zawartych w obowiązujących planach ochrony obszarów chronionych).
- Ograniczenie lokalizowania elementów i obiektów infrastruktury technicznej w miejscach eksponowanych widokowo, ochrona i zagospodarowanie punktów widokowych, ochrona i kształtowanie ciągów i osi widokowych.
- Uwzględnianie studiów i ocen zmian krajobrazu w pracach nad lokalnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi.

- Wyłączenie obszarów chronionego krajobrazu z lokalizowania elektrowni wiatrowych o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.
- Obszary korytarzy ekologicznych zidentyfikowanych w Planie oraz w lokalnych opracowaniach planistycznych należy w miarę możliwości chronić przed zabudową ciągłą i lokalizowaniem infrastruktury, planować zalesienia i zadrzewienia pomiędzy istniejącą zabudową i obszarami przyległymi.
- Ograniczenie zabudowy dolin rzecznych (ochrona brzegów rzek przed zabudową, grodzeniem, osuszaniem i niszczeniem szaty roślinnej) w celu zachowania drożności korytarzy ekologicznych i minimalizowania skutków powodzi.
- Na obszarach ochrony uzdrowiskowej A B, C należy prowadzić działania przestrzenne służące ograniczeniu niskiej emisji i poprawie stanu środowiska miejscowości uzdrowiskowych: 1) zwiększanie powierzchni obszarów biologicznie czynnych, 2) stosowanie energooszczędnej i niskoemisyjnej infrastruktury, 3) rozbudowę systemów proekologicznych form transportu (ścieżki rowerowe, ciągi piesze, transport zbiorowy).
- Uwzględnienie przebiegu i funkcji korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadlokalnym w lokalnych dokumentach planistycznych oraz działaniach należących do kompetencji gminy. Szczegółowy przebieg i szczegółowe zasady zagospodarowania korytarzy ekologicznych należy wyznaczać w lokalnych opracowaniach planistycznych w oparciu o aktualne opracowania ekofizjograficzne i inwentaryzacje przyrodnicze, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań przestrzennych.
- Zwiększanie lesistości lądowych korytarzy ekologicznych w celu odzyskania ich drożności (docelowa odległość między płatami lasów, zadrzewień lub zakrzaczeń nie powinna przekraczać kilkuset metrów do 1 km i nie powinna być przecięta innymi barierami dla zwierząt); nie należy zalesiać cennych przyrodniczo obszarów otwartych, takich jak turzycowiska, bogate zespoły łąkowe, obszary podmokłe oraz osi i ciągów widokowych.
- Stosowanie następujących zasad zagospodarowania gmin uzdrowiskowych w granicach położonych na ich obszarach uzdrowisk statutowych: 1) na terenach stref A, B, C ochrony uzdrowiskowej prowadzenie działań przestrzennych zgodnie z zasadami zagospodarowania przyjętymi dla tych stref w Ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych, 2) ochrona przed zabudową terenów warunkujących zachowanie powierzchniowej infiltracji wód na poziomie umożliwiającym naturalną odnowę złóż wód mineralnych, 3) ochrona przed zabudową terenów wchodzących w skład systemu naturalnych kanałów przewietrzania gminy.
- Uwzględnianie założeń „Programu opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego” w gminnych programach opieki nad zabytkami w celu skoordynowania działań w sferze ochrony zabytków.
- Wskazywanie w dokumentach planistycznych obiektów i obszarów, które powinny uzyskać ustawową formę ochrony zabytków (wpis do rejestru zabytków lub ujęcie w wojewódzkiej ewidencji zabytków).

- Realizacja regionalnych szlaków turystycznych oraz powiązanie ich z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi gmin z wykorzystaniem systemów lokalnych szlaków turystycznych.
- Realizacja funkcji turystycznych w ramach rewitalizacji obszarów zdegradowanych.
- Dostosowanie rozwoju zaplecza turystyki i rekreacji do zmian klimatu poprzez: 1) realizację transportu zbiorowego w obszarach i ośrodkach o atrakcyjnych turystycznie zasobach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, jako standardu ich komunikacyjnej obsługi, 2) wykluczenie z realizacji infrastruktury sportów zimowych obszarów o niewystarczających zasobach wód, których eksploatacja dla wytwarzania sztucznego śniegu zagraża lokalnemu środowisku naturalnemu.
- W obszarach stykowych wyznaczonych w Planie obszarów funkcjonalnych zapewnienie ciągłości planowanych głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego o przebiegu w korytarzach wskazanych na rysunku Planu nr 2. System ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych zgodnie z Koncepcją sieci głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego.
- Weryfikacja przebiegu i modernizacja Drogi Śródsudeckiej (Via Montana) poprawiająca bezpieczeństwo trasy i jej atrakcyjność turystyczną oraz skuteczność ochrony zasobów przyrodniczych i kulturowych w obszarze oddziaływania trasy.
- Wyłączenie z zabudowy, w tym z zabudowy turystycznej i rekreacyjnej: 1) terenów otwartych o największych walorach widokowych predysponowane do rozwoju szlaków turystycznych, 2) obszarów o ekspozycji północnej, obszarów osuwiskowych, zalewowych, inwersyjnych.
- Wyeliminowanie lokalizacji zwartych kompleksów zabudowy produkcyjnej o powierzchni większej niż 1 ha oraz usługowej o powierzchni większej niż 2 ha na terenach o nachyleniu powyżej 5%.
- Ustalenie minimalnego wskaźnika powierzchni terenów biologicznie czynnych na poziomie 75% na terenach o nachyleniu powyżej 5% dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, letniskowej, zamieszkania zbiorowego, usług zdrowia (lecznictwa uzdrowiskowego), usług sportu i rekreacji oraz usług turystycznych.
- Uwzględnianie istniejących analiz krajobrazowych i wytycznych zawartych w planach ochrony dla parków krajobrazowych.
- Wprowadzenie zakazu lokalizacji wysokościowych urządzeń infrastruktury technicznej, takich jak maszty telewizyjne i wieże telefonii komórkowej w strefach ekspozycji widokowej wyznaczonych w studiach gmin.
- Wskazanie w dokumentach planistycznych obiektów regionalnej architektury drewnianej wraz z otoczeniem do objęcia ochroną konserwatorską (wpis do rejestru zabytków lub ujęcie w gminnej ewidencji zabytków). Wprowadzenie zapisów w zakresie zasad ochrony obiektów regionalnej architektury drewnianej.
- Wskazanie w dokumentach planistycznych obszarów planowanych do rozwoju turystyki i rekreacji, które należy wyznaczyć na podstawie szczegółowych analiz przyrodniczych,

krajobrazowych, fizjograficznych i kulturowych, przyjmując następujące zasady ich turystycznego udostępniania:

- 1) w obszarach chronionych realizacja infrastruktury turystycznej zgodnie z zasadami prawnej ochrony tworzących je zasobów,
  - 2) w terenach zurbanizowanych realizacja zagospodarowania turystycznego przez uzupełnianie luk w istniejącej zabudowie, jej kontynuację, adaptację lub proturystyczną rewitalizację zdegradowanych obszarów,
  - 3) w obszarach otwartych pod warunkiem zachowania walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych terenu oraz zapewnienia indywidualnych rozwiązań w zakresie infrastruktury technicznej na terenach położonych poza zasięgiem istniejących mediów.
- Wskazanie w dokumentach planistycznych obszarów, które wymagają opracowania, we współpracy z sąsiednimi gminami, planów rozwoju ponadlokalnej infrastruktury turystycznej, udostępniającej wskazane obszary jako całość.
  - Wskazanie w dokumentach planistycznych węzłów przesiadkowych komunikacji zbiorowej zintegrowanych ze szlakami turystycznymi prowadzącymi w obszarze gminy.
  - Zintegrowanie systemu szlaków turystycznych w obszarze pogranicza i wskazanie powiązań z systemami tras turystycznych po stronie czeskiej i niemieckiej.
  - Ograniczanie przeznaczania zwartych kompleksów gruntów rolnych na zabudowę mieszkaniową i usługową.
  - Uwzględnienie obszarów i wymogów ochrony Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) i Lokalnych Zbiorników Wód Podziemnych (LZWP).
  - Uwzględnienie w planowaniu przestrzennym występowania wpływów eksploatacji górniczej w zasięgu terenów górniczych.
  - Uwzględnienie możliwości realizacji inwestycji wynikających z planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych w lokalnych opracowaniach planistycznych.
  - Zastosowanie zapisów w lokalnych opracowaniach planistycznych wskazujących realizację sieci energetycznych jako podziemnych na terenach zabudowanych oraz przeznaczonych pod rozwój zabudowy. Realizację napowietrznych sieci proponuje się dopuszczać jedynie w uzasadnionych przypadkach, na obszarach regionalnych stref aktywności gospodarczej oraz innych kompleksów zabudowy produkcyjnej lub usługowej o łącznej powierzchni powyżej 10 ha.
  - Wykonanie i uwzględnienie bilansu energetycznego, zawierającego analizę potrzeb transportowych użytkowników terenów oraz lokalnych warunków dla rozwoju odnawialnych źródeł energii, przy planowaniu rozwoju przestrzennego gmin.
  - Zastosowanie zapisów w lokalnych opracowaniach planistycznych wskazujących wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz gazu ziemnego jako podstawowego paliwa do zasilania urządzeń wytwarzających energię cieplną, szczególnie w zakresie rozwiązań indywidualnych i grupowych.

- Dążenie do wyposażenia w sieć gazową, umożliwiającą wykorzystanie gazu ziemnego do celów grzewczych, wszystkich terenów zabudowanych, w szczególności w jednostkach osadniczych liczących powyżej 0,5 tys. mieszkańców. W przypadku braku:
  - 1) możliwości technicznych lub warunków ekonomicznych dla rozwoju sieci gazowej w oparciu o system gazu ziemnego, należy dążyć do dostarczenia gazu przez lokalizację lokalnych systemów dystrybucyjnych opartych na stacjach skroplonego gazu ziemnego,
  - 2) dostępu do dystrybucyjnej sieci gazowej na terenach o rozproszonej zabudowie oraz w jednostkach osadniczych liczących poniżej 0,5 tys. mieszkańców należy preferować zasilanie gazem płynnym.
- Dążenie do transformacji systemów zaopatrzenia w ciepło, poprzez: 1) wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz urządzeń zasilanych paliwem gazowym lub ciekłym w przypadku rozwiązań indywidualnych, 2) sukcesywne podłączenia zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej wyposażonej w indywidualne źródła ciepła do scentralizowanych lub grupowych systemów grzewczych.
- Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii, w szczególności na obszarach przekroczeń dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń powietrza.
- Uwzględnienie ograniczeń dla rozwoju energetyki wiatrowej wynikających ze „Studium przestrzennych uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej w województwie dolnośląskim”.
- Uwzględnienie preferencji dla lokalizacji elektrowni fotowoltaicznych na obszarach: 1) położonych w sąsiedztwie dróg i linii elektroenergetycznych, 2) o niskim nachyleniu terenu - obszary nizinne, 3) o wysokim nasłonecznieniu, 4) nieużytków i gleb nieprzydatnych rolniczo, oraz na dachach obiektów wielkopowierzchniowych.
- Umożliwienie wykorzystania cieków i zbiorników wodnych do produkcji energii, w szczególności w miejscach lokalizacji urządzeń piętrzących.
- Wsparcie dla technologii wytwarzania energii w układach skojarzonych: kogeneracyjnych, trigeneracyjnych oraz poligeneracyjnych.
- Określenie warunków i wskaźników lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii na dachach i zadaszeniach obiektów przy określaniu wytycznych dla terenów przeznaczanych pod zabudowę usługową i produkcyjną, w szczególności wyznaczanych na obszarach optymalnej lokalizacji nowych inwestycji. Zaleca się wskazanie kompleksów zabudowy usługowej lub produkcyjnej o łącznej powierzchni przekraczającej 10 ha, a w szczególności zlokalizowanych na obszarach optymalnej lokalizacji nowych inwestycji, jako obszarów, na których na dachach i zadaszeniach obiektów mogą zostać rozmieszczone urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.
- Uwzględnienie inwestycji ustalonych 1) w ustawie o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych, 2) w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

- Uwzględnienie możliwości realizacji instalacji do termicznego przekształcania odpadów zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- Rozbudowa systemów umożliwiających dostarczanie wody i odbiór ścieków, w szczególności na wrażliwych obszarach ochrony zbiorników wód podziemnych.
- W zakresie zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania ścieków komunalnych, na terenach zabudowanych oraz przeznaczonych na rozwój zabudowy należy stosować rozwiązania zbiorcze lub grupowe.
- Stosowanie indywidualnych rozwiązań w zakresie zaopatrzenia w wodę: a) powinno być możliwe wyłącznie na terenach o niskiej koncentracji osadnictwa (jednostek osadniczych posiadających poniżej 0,5 tys. mieszkańców) oraz niskiej intensywności zabudowy (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna wolnostojąca lub bliźniacza oraz zabudowa zagrodowa), b) poza terenami o niskiej koncentracji osadnictwa i intensywności zabudowy, powinno być ograniczone do celów gospodarczych i produkcyjnych oraz przeciwpożarowych.
- Stosowanie indywidualnych rozwiązań w zakresie odprowadzenia ścieków komunalnych:
  - 1) na terenach aglomeracji ściekowych, zgodnie z warunkami określonymi w AKPOŚK 2017,
  - 2) poza aglomeracjami ściekowymi powinno być a) możliwe wyłącznie na terenach o niskiej koncentracji osadnictwa (jednostek osadniczych poniżej 0,5 tys. mieszkańców) oraz niskiej intensywności zabudowy (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna wolnostojąca lub bliźniacza oraz zabudowa zagrodowa), b) ograniczone na terenach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oraz jednorodzinnej szeregowej i grupowej.
- W lokalnych opracowaniach planistycznych, na podstawie opracowań ekofizjograficznych, zaleca się wskazanie zasięgu terenów, na których możliwe jest stosowanie przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Wspieranie rozwoju systemów łączności bezprzewodowej oraz uwzględnianie stref ochronnych wokół obiektów radiotelewizyjnych oraz pasów ochronnych linii radiowych.
- Wspieranie rozwoju sieci teleinformatycznych na obszarach problemowych, w których nie występuje infrastruktura telekomunikacyjna umożliwiająca świadczenie usług dostępu do Internetu o wymaganej przepustowości.
- Budowa miejskich sieci szerokopasmowych.
- Zapewnienie zintegrowanego rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej z infrastrukturą energetyczną, wodnokanalizacyjną i transportową.
- Uwzględnienie w lokalnych dokumentach planistycznych ustaleń przestrzennych z zakresu małej retencji, wynikających z opracowanego programu małej retencji dla województwa dolnośląskiego.
- Uwzględnienie w lokalnych dokumentach planistycznych granic i funkcji polderów.
- Uwzględnienie komponentu adaptacyjnego (do zmian klimatu) w dokumentach planistycznych, strategicznych i operacyjnych gminy, w tym m.in. odtwarzanie starorzeczy i obszarów bagiennych jako naturalnych terenów retencyjnych.

- Opracowanie miejskiego planu adaptacji do zmian klimatycznych z uwzględnieniem zarządzania wodami opadowymi.
- Wyznaczenie w opracowaniach ekofizjograficznych obszarów o dużej zdolności retencyjnej i terenów o obniżonej pojemności retencyjnej, które wymagają kompensacji oraz uwzględnianie tych obszarów i terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach lokalizacyjnych i w decyzjach o warunkach zabudowy.
- Stosowanie zasad ochrony środowiska i jego zasobów uwzględniających ograniczenie odpływu wód opadowych i roztopowych (np. doły chłonne, studnie chłonne, zbiorniki retencyjne).
- Ustalanie kierunków zmian w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów oraz wytycznych umożliwiających:
  - 1) lokalizowanie w bezpośrednim sąsiedztwie cieków, w lokalnych obniżeniach, zbiorników małej retencji,
  - 2) stosowanie rozwiązań renaturalizacyjnych koryt cieków i ich brzegów oraz spowalniających spływ wody w cieku (zakola, meandry),
  - 3) utrzymanie w użytkowaniu rolniczym terenów podmokłych,
  - 4) odtwarzanie starorzeczy i obszarów bagiennych jako naturalnych terenów retencyjnych,
  - 5) ograniczanie i kontrolowanie spływu powierzchniowego (retencja skokowa) poprzez przeznaczanie terenów o spadkach powyżej 15% na zalesianie.
- Planowanie nowych odcinków dróg w sposób minimalizujący negatywne oddziaływanie hałasu na istniejące i planowane obszary podlegające ochronie akustycznej.
- Planowanie terenów nowej zabudowy mieszkaniowej na obszarach znajdujących się poza zasięgiem ponadnormatywnego oddziaływania hałasu.
- Uwzględnienie strefowego rozmieszczenia terenów, polegającego na lokalizacji terenów niepodlegających ochronie akustycznej w sąsiedztwie terenów, na których usytuowane są ponadnormatywne źródła dźwięku.
- Ograniczenie planowania terenów nowej zabudowy mieszkaniowej na obszarach, które nie posiadają:
  - 1) możliwości zaopatrzenia w ciepło sieciowe lub nie przewiduje się rozwoju systemów ciepłowniczych;
  - 2) dostępu do sieci gazowej lub nie planuje się wyposażenia w sieć gazową; z wyjątkiem terenów zabudowy mieszkaniowej, gdzie do zaopatrzenia w ciepło wykorzystywane będą odnawialne źródła energii.
- W ramach korytarza poznańsko-hradeckiego S5 Rawicz –Trzebnica – Wrocław Północ – dalej jako DK5 Wrocław postuluje się o uwzględnienie rezerw terenowych z uwagi na możliwość ujednoczenia parametrów użytkowych dróg wchodzących w skład danego korytarza. Szczególnie istotnym jest zapewnienie możliwości dostosowania parametrów technicznych dróg do obowiązujących normatywów, w oparciu o realne uwarunkowania terenowe. W miarę możliwości należy ograniczać lokalizację nowych zjazdów oraz skrzyżowań z drogami dojazdowymi i lokalnymi. Obsługa przyległych terenów powinna

odbywać się poprzez już istniejące zjazdy, skrzyżowania oraz nowe drogi o klasie co najmniej zbiorczej, a dotyczy to w szczególności dróg klasy technicznej G i GP. W ramach wskazanych korytarzy należy dążyć do realizacji ciągów pieszych lub pieszko-rowerowych zgodnie ze *Standardami projektowymi i wykonawczymi dla infrastruktury rowerowej województwa dolnośląskiego*.

W obrębie gminy wyodrębniono następujące jednolite części wód:

Tabela 1 Jednolite części wód w obrębie gminy Duszniki-Zdrój.

Jednolite części wód powierzchniowych (jcwp)	Status	Stan	Cel środowiskowy
RW5000039469 Klikawa	NAT - naturalna część wód	słaby stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, zły stan wód	dobry stan ekologiczny, stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),fluoranten(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych - stan dobry
RW5000039617 Dzika Orlica od źródła do Czerwonego Strumienia	NAT - naturalna część wód	dobry stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, zły stan wód	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny
RW60000312189 Bystrzyca Dusznicka od Kamiennego Potoku do ujścia	SZCW - silnie zmieniona część wód	umiarkowany potencjał ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, zły stan wód	dobry potencjał ekologiczny; stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych - stan dobry
RW600006121839 Bystrzyca Dusznicka od źródła do Kamiennego Potoku	SZCW - silnie zmieniona część wód	umiarkowany potencjał ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego, zły stan wód	dobry potencjał ekologiczny; stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych - stan dobry
Jednolite części wód podziemnych (jcwpd)	Ogólna ocena stanu		Cel środowiskowy
GW6000125	dobry stan chemiczny i ilościowy		dobry stan chemiczny i ilościowy
GW5000137			
GW5000138			

Źródło: Przegląd i generowanie Kart Charakterystyk, karty.apgw.gov.pl:4200/informacje [dostęp: 16.12.2023 r.].

Dla wszystkich jednolitych części wód powierzchniowych stwierdzono zagrożenie w zakresie oceny nieosiągnięcia celów środowiskowych, dla wszystkich JCWPd – brak zagrożenia.

W II aktualizacji Planów gospodarowania wodami dla gminy Duszniki-Zdrój w związku ze znajdującymi się na jej terenie jednolitymi częściami wód przewidziano następujące działania:

- RW5000039469 Klikawa:

- rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie do ustanawianych PZO/PO działań mających na celu redukcję dopływu zanieczyszczeń. Zalecane w sytuacji stwierdzenia ryzyka presji zrzutów oraz znaczącej presji na elementy fizykochemiczne dla realizacji celów środowiskowych obszarów chronionych przeznaczonych do ochrony siedlisk i gatunków w zakresie kryterium dopływ zanieczyszczeń (zgodnie z celami środowiskowymi dla obszaru chronionego, adekwatnie do natężenia istniejącej presji) - Obszar Natura 2000 Góry Stołowe;
- niedopuszczanie do modyfikacji reżimu wodnego - Nadleśnictwo Zdroje, część wydziełów: 129l, 129m, 123a, 123b, 123c, 129m, 250b, 279a, 279b, 281i, 281j, 288k, 289b, 289c, 292a, 292b, 292c, 293a, 294c, 295d, 297a, 302d, 378f, gmina Duszniki-Zdrój, obręb Podgórze, działki 180, 176, 181, 182, 194, 196, 197 i inne (Obszar Natura 2000 Góry Orlickie);
- rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie w PZO/PO działań dot. wskazań obejmujących: zakres prac utrzymaniowych (modyfikacja, zaniechanie, prowadzenie prac zgodnie z katalogiem dobrych praktyk prac utrzymaniowych itp.), wprowadzenie modyfikacji renaturyzujących w ramach prac utrzymaniowych wg katalogu KPRWP, poprawę warunków siedliskowych w korycie, odtwarzanie siedlisk w korycie i strefie brzegowej w ramach prac renaturyzacyjnych wg Krajowego programu renaturyzacji wód powierzchniowych (KPRWP) zgodnie z celami środowiskowymi dla obszaru chronionego, adekwatnie do natężenia istniejącej presji (Obszar Natura 2000 Góry Stołowe oraz Park Narodowy Gór Stołowych);
- RW5000039617 Dzika Orlica od źródła do Czerwonego Strumienia:
  - w miarę pozyskiwania środków finansowych, w miejscach, gdzie uwarunkowania terenowe na to pozwalają, istniejące progi przebudować na bystrza albo wykonać przy nich przepławki dla organizmów wodnych [minóg strumieniowy, głowacz białopłetwy] (Obszar Natura 2000 Dzika Orlica);
  - ocena wpływu budowli poprzecznych na ciągłość biologiczną i cele środowiskowe JCWP. W przypadku stwierdzenia negatywnego wpływu - analiza możliwości wdrożenia działań zapewniających ciągłość biologiczną i spełnienie celów środowiskowych. Realizacja działań zgodnie z przeprowadzoną analizą;
- RW60000312189 Bystrzyca Dusznicka od Kamiennego Potoku do ujścia:
  - zmniejszenie zanieczyszczenia ściekami komunalnymi i ze źródeł rozproszonych wód rzeki Bystrzyca Dusznickiej, zachowanie reżimu wodnego cieku;
  - budowa nowej oczyszczalni ścieków w celu poprawy jakości odprowadzanych ścieków w aglomeracji Duszniki-Zdrój;
  - rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie do ustanawianych PZO/PO działań mających na celu redukcję dopływu zanieczyszczeń. Zalecane w sytuacji stwierdzenia ryzyka presji zrzutów oraz znaczącej presji na elementy fizykochemiczne dla realizacji celów środowiskowych obszarów chronionych przeznaczonych do ochrony siedlisk i gatunków w zakresie kryterium dopływ zanieczyszczeń zgodnie z celami środowiskowymi dla obszaru chronionego, adekwatnie do natężenia istniejącej presji (Park Narodowy Gór Stołowych oraz Obszar Natura 2000 Góry Stołowe);

- kontrola przestrzegania warunków ustalonych w decyzjach i korzystania z wód: przeglądy udzielonych pozwoleń wodnoprawnych dla wód, gdzie jest zagrożone osiągnięcie celów środowiskowych, kontrola gospodarowania wodami oraz wykonanie przeglądów pozwoleń wodnoprawnych w zakresie wprowadzania ścieków do wód, ziemi lub do urządzeń kanalizacyjnych;
  - prawidłowe stosowanie środków ochrony roślin dla zapewnienia ochrony zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem;
  - rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie w PZO/PO działań ograniczających negatywny wpływ obiektów piętrzących na cele środowiskowe wynikające z wymagań dla obszarów chronionych w zakresie dobrego stanu hydromorfologii (Obszar Natura 2000 Góry Stołowe, Obszar Natura 2000 Piekielna Dolina koło Polanicy);
  - analiza sposobu prowadzenia działań restytucyjnych z uwzględnieniem zachowania funkcji cieku oraz realizacja działań restytucyjnych na podstawie przeprowadzonej analizy;
  - rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie w PZO/PO działań dot. wskazań obejmujących: zakres prac utrzymaniowych, wprowadzenie modyfikacji renaturyzujących w ramach prac utrzymaniowych wg katalogu KPRWP, poprawę warunków siedliskowych w korycie, odtwarzanie siedlisk w korycie i strefie brzegowej w ramach prac renaturyzacyjnych wg KPRWP zgodnie z celami środowiskowymi dla obszaru chronionego, adekwatnie do natężenia istniejącej presji (Park Narodowy Gór Stołowych);
  - analiza możliwości przebudowy budowli piętrzących w zakresie zapewniającym ciągłość biologiczną i spełnienie celów środowiskowych z uwzględnieniem wykazu działań dla budowli stanowiącego element Zestawu działań JCWP. Realizacja działań zgodnie z przeprowadzoną analizą;
  - działania kontrolno-administracyjne wskazane dla drożności biologicznej, mające na celu skontrolowanie, czy dane urządzenie/budowla jest prawidłowo eksploatowane i umożliwia migrację ryb. Kontrolę należy wykonać co najmniej raz w ciągu cyklu planistycznego;
  - monitoring skuteczności istniejących urządzeń do migracji ryb w celu weryfikacji prawidłowego funkcjonowania tych urządzeń. W przypadku stwierdzenia negatywnego wpływu, analiza możliwości wdrożenia działań zapewniających ciągłość biologiczną i spełnienie celów środowiskowych. Realizacja działań zgodnie z przeprowadzoną analizą. Monitoring należy wykonać co najmniej raz w ciągu cyklu planistycznego;
  - aktualizacja programu ochrony środowiska w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń do wody i powietrza, substancji będących czynnikami stwierdzonej presji chemicznej w wodzie oraz redukcji dopływu substancji priorytetowych ze zlewni do JCWP. Obejmuje uwzględnienie w opracowywanych i aktualizowanych planach zagadnień związanych z identyfikacją zagrożeń i problemów oraz wdrażaniem lokalnych działań mających na celu ograniczenie stwierdzonych presji chemicznych i poprawę stanu wód. Planowanie specyficznych działań na szczeblu samorządowym ma przyczyniać się do osiągnięcia celów zapisanych w krajowych dokumentach strategicznych i programowych;
- RW600006121839 Bystrzyca Dusznicka od źródła do Kamiennego Potoku:

- rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie do ustanawianych PZO/PO działań mających na celu redukcję dopływu zanieczyszczeń. Zalecane w sytuacji stwierdzenia ryzyka presji zrzutów oraz znaczącej presji na elementy fizykochemiczne dla realizacji celów środowiskowych obszarów chronionych przeznaczonych do ochrony siedlisk i gatunków w zakresie kryterium dopływ zanieczyszczeń zgodnie z celami środowiskowymi dla obszaru chronionego, adekwatnie do natężenia istniejącej presji (Obszar Natura 2000 Góry Stołowe);
- rozpoznanie zasadności, a w przypadku jej stwierdzenia wprowadzenie w PZO/PO działań ograniczających negatywny wpływ obiektów piętrzących na cele środowiskowe wynikające z wymagań dla obszarów chronionych w zakresie dobrego stanu hydromorfologii (Obszar Natura 2000 Góry Orlickie);
- analiza sposobu prowadzenia działań restytucyjnych z uwzględnieniem zachowania funkcji cieku oraz realizacja działań restytucyjnych na podstawie przeprowadzonej analizy do 2027 r.;
- niedopuszczanie do modyfikacji reżimu wodnego: Nadleśnictwo Zdroje, część wydzieleń: 129l, 129m, 123a, 123b, 123c, 129m, 250b, 279a, 279b, 281i, 281j, 288k, 289b, 289c, 292a, 292b, 292c, 293a, 294c, 295d, 297a, 302d, 378f, gmina Duszniki-Zdrój, obręb Podgórze, działki 180, 176, 181, 182, 194, 196, 197, i inne (Obszar Natura 2000 Góry Orlickie);
- utrzymanie płatu siedliska bez użytkowania lub sporadyczne ich użytkowanie. Dopuszczalne jest koszenie raz na kilka lat razem z przyległymi łąkami, powstrzymujące sukcesję wtórną. Zachować istniejący reżim wodny (dotyczy również terenów przyległych)
- Nadleśnictwo Zdroje, wydzielenie 312f (Obszar Natura 2000 Góry Orlickie);
- GW6000125 i GW5000138:
  - analiza możliwości odbudowy/przebudowy systemów melioracyjnych - z odwadniających na nawadniająco-odwadniające i budowa nowych systemów melioracyjnych (nawadniająco-odwadniających);
  - odtwarzanie starorzeczy i obszarów bagiennych jako naturalnych zbiorników retencyjnych; zachowanie bądź odtwarzanie naturalnych terenów retencyjnych takich jak torfowiska, lasy łąkowe, łąki wilgotne, rozlewiska;
- GW5000137:
  - odtwarzanie starorzeczy i obszarów bagiennych jako naturalnych zbiorników retencyjnych; zachowanie bądź odtwarzanie naturalnych terenów retencyjnych takich jak torfowiska, lasy łąkowe, łąki wilgotne, rozlewiska;
  - analiza możliwości odbudowy/przebudowy systemów melioracyjnych - z odwadniających na nawadniająco-odwadniające i budowa nowych systemów melioracyjnych (nawadniająco-odwadniających);
  - opracowanie dokumentacji hydrogeologicznej ustalającej zasoby dyspozycyjne (z uwzględnieniem odwodnień górniczych) dla obszaru zlewni górnej Nysy Łużyckiej i górnego Bobru.

W Planie utrzymania wód na obszarze działania Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu na jcwp w obrębie gminy przewiduje się:

Tabela 2 Działania zaplanowane na jednolitych częściach wód w obrębie gminy Duszniki-Zdrój.

Jednolite części wód	1	2	3	4	5	6	7a	7b	8 ¹
RW5000039469 Klikawa	x		x			x	x	x	
RW5000039617 Dzika Orlica od źródła do Czerwonego Strumienia	x		x			x	x	x	
RW60000312189 Bystrzyca Dusznicka od Kamiennego Potoku do ujścia			x			x	x	x	
RW600006121839 Bystrzyca Dusznicka od źródła do Kamiennego Potoku			x			x	x	x	

Źródło: Plan utrzymania wód na obszarze działania Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

Zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego gmina Duszniki-Zdrój leży częściowo na obszarach, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (10%, czyli raz na 10 lat), średnie (1%, czyli raz na 100 lat) i niskie (0,2%, czyli raz na 500 lat) oraz występuje w niej zagrożenie całkowitego zniszczenia wału przeciwpowodziowego. Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, zgodnie z art. 77 ust. 1 pkt 3) lit. a) oraz b) Prawa wodnego, zakazuje się m.in. gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji mogących zanieczyścić wody. Zgodnie z art. 77 ust. 3 Prawa wodnego, dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej może – w drodze decyzji – zwolnić od tych zakazów, określając warunki niezbędne dla ochrony jakości wód. Ponadto – jeżeli ustawa nie stanowi inaczej – pozwolenie wodnoprawne wymagane jest m.in. na wykonanie nowych obiektów budowlanych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią (art. 390 ust. 1 pkt 1) lit b). Należy uwzględnić, że każda nowa inwestycja na terenie zagrożonym powodzią może powodować zmianę przepływu i podpiętrzenie wód powodziowych oraz zmniejszenie retencji wodnej.

Zgodnie z Planem zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry, przyjęty Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r., na terenie gminy Duszniki-Zdrój zaplanowano ochronę przeciwpowodziową doliny rzeki Bystrzycy Dusznickiej (realizowane także w miejscowościach: Szczytna i Polanica-Zdrój). Planowane prace wiążą się z przebudową i remontem infrastruktury przeciwpowodziowej oraz zwiększeniem przepustowości koryta rzeki na terenach zurbanizowanych.

¹ Wyjaśnienie oznaczeń: 1) wykaszanie roślin z dna oraz brzegów śródlądowych wód powierzchniowych; 2) usuwanie roślin pływających i korzeniących się w dnie śródlądowych wód powierzchniowych; 3) usuwanie drzew i krzewów porastających dno oraz brzegi śródlądowych wód powierzchniowych; 4) usuwanie z śródlądowych wód powierzchniowych przeszkód naturalnych oraz wynikających z działalności człowieka; 5) zasypywanie wyrw w brzegach i dnie śródlądowych wód powierzchniowych oraz przez ich zabudowę biologiczną; 6) udrażnianie śródlądowych wód powierzchniowych przez usuwanie zatorów utrudniających swobodny przepływ wód oraz usuwanie namulów i rumoszu; 7) remont lub konserwację stanowiących własność właściciela wody: a) budowli regulacyjnych oraz ubezpieczeń w obrębie tych budowli, b) urządzeń wodnych; 8) rozbiórkę lub modyfikację tam bobrowych oraz zasypywanie nor bobrów w brzegach śródlądowych wód powierzchniowych.

W Planie przeciwdziałania skutkom suszy, przyjętym Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r., wskazano, że dla obszaru gminy Duszniki-Zdrój prawdopodobieństwo wystąpienia wartości rocznej KBW (klimatyczny bilans wodny) poniżej -150 mm wynosi 0-5%. Teren gminy zalicza się do terenów słabo zagrożonych występowaniem suszy rolniczej. Jako silne określono zagrożenie wystąpieniem suszy hydrologicznej, a jako umiarkowane – zagrożenie suszą hydrogeologiczną. Łączne zagrożenie suszą określono jako silne. Plan nie przewiduje żadnych konkretnych inwestycji związanych z przeciwdziałaniem suszy na terenie gminy Duszniki-Zdrój, natomiast generalnie dla jednostek samorządu terytorialnego wskazuje następujący katalog zmierzających do tego działań:

- wdrożenie metod technicznych i nietechnicznych spowalniających odpływ wód z terenów rolniczych,
- opracowanie analizy potrzeb i możliwości zwiększenia retencji na gruntach leśnych oraz przyjęcie do realizacji wskazanych w analizie możliwych rozwiązań,
- zintegrowane zarządzanie wodami opadowymi w oparciu o techniki zagospodarowania opadu w miejscu jego wystąpienia,
- budowa obiektów hydrotechnicznych, a tym samym umożliwienie kontroli obiegu wody za pomocą sztucznych zbiorników wodnych lub ziemnych stawów wyłącznie na obszarach, na których nie jest możliwe zastosowanie działań korzystniejszych z punktu widzenia ochrony środowiska,
- uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego szczebla gminnego,
- tworzenie wraz z wymaganą infrastrukturą alternatywnych ujęć wód lub ich modernizacja na cele zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, z wykorzystaniem wód podziemnych,
- stworzenie procedur w zakresie zapewnienia zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi w przypadku, gdy dotrzymanie ciągłości usług i odpowiednich parametrów dostarczanej przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne nie jest możliwe lub doznaje ograniczeń w związku z występowaniem zjawiska suszy hydrologicznej lub hydrogeologicznej.

III. WDRAŻANIE STRATEGII

III.1. Procedury wdrażania, monitoringu i ewaluacji Strategii

Kluczowym elementem każdej strategii rozwoju jest dobrze zorganizowany system wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji. Tworzą one kompleksowy system zarządzania strategią, obejmujący szereg procesów niezbędnych do jego realizacji oraz wskazujący podmioty i jednostki, które będą zaangażowane w ich implementację. Proces wdrażania Strategii jest złożonym przedsięwzięciem, wymagającym dobrej organizacji i umiejętnego planowania oraz stałej komunikacji z otoczeniem. Odpowiedzialność za realizację założeń dokumentu spoczywa na wielu jednostkach.. Strategia jako dokument wyznacza nie tylko cele do osiągnięcia, ale staje się także podstawą współpracy między interesariuszami reprezentującymi, zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”: sektor publiczny (władze samorządowe, jednostki urzędu, jednostki gminne), sektor biznesowy (przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, NGO, grupy nieformalne, lokalni liderzy, osoby/autorytety publiczne). Z tego względu w proces jej wdrażania zaangażowanych zostanie wiele podmiotów. Współpraca podejmowana w ramach wdrażania Strategii będzie realizowana w oparciu o następujące zasady:

- partycypację i partnerstwo, stanowiące podstawę dla wdrożenia *governance*, zakładającego równorzędne traktowanie różnych środowisk i instytucji, dążenie do dialogu oraz współdecydowania i współodpowiedzialności – stosowanie aktywizujących form partycypacji;
- transparentność – zarówno przejrzystość podejmowanych działań, jak i założenia dialogu, informowanie o decyzjach, konsultowanie podejmowanych decyzji z różnymi grupami interesariuszy;
- determinację – rozumianą jako konsekwencję w działaniu i wdrażaniu przyjętych założeń;
- elastyczne reagowanie na zmiany w otoczeniu i wewnątrz gminy, zakładające modyfikacje Strategii;
- priorytet finansowania dla działań/projektów bezpośrednio wynikających ze Strategii;
- efektywności i skuteczności – czyli realizacji zapisanych celów/kierunków działań w możliwie oszczędny względem zasobów (różnych, w tym niematerialnych) sposób.

Biorąc pod uwagę, iż celem nadrzędnym każdej strategii jest dążenie do osiągnięcia jak najwyższej jakości życia na terenie gminy jako zasadę nadrzędną należy wskazać zasadę zrównoważonego rozwoju. Zakłada ona, że rozwój społeczno-gospodarczy nie może się odbywać kosztem jakości środowiska. Ponadto jakość środowiska na danym terenie przekłada się także na wspomnianą jakość życia. Strategia z założenia dotyczy zarówno zadań podstawowych wykonywanych przez samorząd lokalny (tzw. obowiązki ustawowe), jak i innych sfer ważnych z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy. Przygotowanie i realizacja strategii to proces, który składa się z wielu skomplikowanych etapów: diagnoza stanu istniejącego, prognozowanie, planowanie, decyzja, monitorowanie, ewaluacja.

Z punktu widzenia instytucjonalnego, za wdrażanie, zarządzanie, monitoring i ewaluację Strategii odpowiada:

- I. Burmistrz jako organ wykonawczy, do zadań którego należy stymulowanie i koordynacja działań oraz integrowanie zasobów;
- II. Rada Miejska w Dusznikach-Zdroju – stanowiąca wsparcie merytoryczne przy realizacji i ewaluacji Strategii oraz podejmująca decyzje strategiczne;
- III. podmiot zarządzający, czyli Zespół ds. wdrażania i monitorowania Strategii odpowiadający za koordynację i zarządzanie bieżące realizacją podejmowanych działań.

Pamiętać należy, iż na etapie realizacji włączają się także inne komórki merytoryczne Urzędu Miejskiego czy jednostki organizacyjne gminy, a także partnerzy tak biznesowi i społeczni.

Burmistrz – do jego najważniejszych zadań należeć będzie bezpośredni nadzór nad wdrażaniem strategii oraz wyznaczenie **Koordynatora** (sam Burmistrz bądź Kierownik Referatu Techniczno-Inwestycyjnego²) jej realizacji. Jego rolą będzie stymulowanie różnorodnych podmiotów i środowisk do podejmowania działań na rzecz realizacji celów Strategii oraz integrowanie ich zasobów.

Rada Miasta Duszniki-Zdrój – jej zadaniem będzie weryfikacja postępów celów i projektów określonych w Strategii na podstawie informacji przekazywanych przez Zespół ds. wdrażania i monitoringu. Do jej kompetencji będzie również należało podejmowanie decyzji dotyczących aktualizacji dokumentu.

Zespół ds. Wdrażania i Monitorowania – będzie ciałem odpowiedzialnym za:

- poszukiwanie partnerów oraz źródeł finansowania poszczególnych działań,
- monitorowanie postępów w realizacji projektów i celów strategicznych,
- dokonywanie oceny stopnia wdrożenia Strategii,
- formułowanie rekomendacji dotyczących dalszego wdrażania założeń dokumentu, w tym potrzeby jego aktualizacji,
- przygotowanie aktualizacji Strategii,
- podejmowanie działań informacyjnych i promocyjnych Strategii.

Powołanie Zespołu dokonane zostanie Zarządzeniem Burmistrza. Na czele Zespołu będzie stał **Koordynator ds. Strategii**, zaś w jego skład wejdą: przedstawiciel Rady Miejskiej, przedstawiciel Referatu Finansowego, przedstawiciel Referatu Komunalnego, przedstawiciel Referatu Techniczno-Inwestycyjnego, osoba na stanowisku ds. pozyskiwania środków zewnętrznych, pracownik Biura Promocji Miasta, przedstawiciele podległych jednostek organizacyjnych, przedstawiciele jednostek pomocniczych, organizacji społecznych, a także przedsiębiorcy. Zadaniem Koordynatora będzie: koordynacja pracy Zespołu, bieżąca analiza stopnia zaawansowania zaplanowanych działań, opracowanie kryteriów oceny stanu realizacji dokumentu, obserwowanie uwarunkowań społeczno-gospodarczych mogących mieć wpływ

---

² Warto rozważyć możliwość stworzenia stanowiska bądź przyznania w zakresie istniejącego stanowiska kompetencji związanych z koordynowaniem prac nad dokumentami strategicznymi i programowymi gminy.

na realizację Strategii, reagowanie na pojawiające się możliwości zrealizowania założeń dokumentu.

Strategia Rozwoju to kluczowy punkt odniesienia przy tworzeniu lub aktualizowaniu dokumentów strategicznych lub planistycznych. Dlatego istotnym jest utrzymanie ich zgodności z treścią Strategii – w odniesieniu do realizacji celów strategicznych zyskują one status **dokumentów wykonawczych**. Zgodność musi dotyczyć:

- poziomu **misji**: wdrożenie nowych dokumentów wykonawczych musi być poprzedzone analizą przeprowadzoną w oparciu o tzw. *test misji w modelu Ashridge*³. Osoby odpowiedzialne za ich sporządzenie powinny dokonać weryfikacji zapisów za pomocą poniższych pytań:
  1. Czy dokument jest zgodny z naszą główną aspiracją, wyrażoną w strategii rozwoju?
  2. Czy wpisuje się w nakreślone strategiczne obszary rozwoju?
  3. Czy nie kłóci się z wartościami, w które wierzymy?
  4. Czy zakłada działania uwzględniające przyjęte standardy?
- poziomu **celów**: opracowania programowe/planistyczne niższego rzędu powinny wynikać i/lub wpisywać się w cele wyznaczone w dokumencie Strategii.
- poziomu zaplanowanych **efektów**: wdrażanie dokumentów wykonawczych ma umożliwiać osiągnięcie docelowych założeń Strategii.
- poziomu **wytycznych i rekomendacji** w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

Ponadto dokumenty wykonawcze muszą spełniać następujące kryteria, których zachowanie wprowadzi pełną kompatybilność pomiędzy nimi a Strategią rozwoju:

- dokumenty wykonawcze powinny być napisane możliwie przejrzystym językiem, zrozumiałym dla osób niebędących specjalistami w danej dziedzinie,
- obowiązkowe jest oznakowanie dokumentu zgodne z obowiązującymi zasadami,
- przygotowanie dokumentu wykonawczego powinno zakończyć się w ciągu 12 miesięcy od jego zainicjowania,
- obowiązkowo każdy dokument wykonawczy powinien zostać poddany konsultacjom społecznym,
- w każdym dokumencie wykonawczym powinno znaleźć się co najmniej odniesienie do konkretnego celu strategicznego i kierunku działań niniejszej strategii,
- każdy dokument wykonawczy musi posiadać przypisaną komórkę organizacyjną jako wiodącą, odpowiadającą za całościową realizację oraz jej skutki.

Należy przyjąć, iż Strategia Rozwoju Gminy Duszniki Zdrój 2024-2030 ma strukturę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany uwarunkowań zewnętrznych lub wewnętrznych oraz ukształtowania nowych projektów – możliwa, a czasami wręcz konieczna będzie jej aktualizacja. Ponadto strategia podlegać będzie aktualizacji zgodnie z art. 10f ust. 5 ustawy

---

³ O Modelu Ashridge na przykładzie Muzeum Etnograficznego w Krakowie: K. Barańska, *Wiatr w żaglach, czyli misja Muzeum Etnograficznego im. Seweryna Udzieli w Krakowie* [online], „Zarządzanie w Kulturze” 2006, t. 7, s. 15–23, <http://ejournals.eu> [dostęp: 12.10.2023].

o samorządzie gminnym, tj. jeżeli wymagać tego będzie sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna gminy albo gdy będzie to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju województwa. W takiej sytuacji przygotowany projekt Strategii uwzględniający te zmiany podlega konsultacjom społecznym oraz opiniowaniu przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego, a następnie podlega przyjęciu przez Radę Miejską.

Etapy procedury aktualizacji Strategii:

1. Wstępna decyzja o aktualizacji dokumentu dokonywana przez **Zespół ds. Wdrażania i Monitorowania** na podstawie przeprowadzanego monitoringu i ewaluacji.
2. Przekazanie informacji Burmistrzowi, który we współpracy z właściwymi komórkami merytorycznymi Urzędu Miejskiego dokona zmian.
3. Przeprowadzenie konsultacji społecznych w sprawie aktualizacji Strategii.
4. Zaopiniowanie zmian przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego.
5. Przedstawienie Radzie Miejskiej w Dusznikach-Zdroju przez Burmistrza proponowanych zmian.
6. Uchwała Rady Miejskiej w Dusznikach-Zdroju w sprawie aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Duszniki-Zdrój 2024 – 2030.

Priorytetowym aspektem zarządzania realizacją Strategii Rozwoju Gminy Duszniki-Zdrój 2024-2030 jest system monitoringu i ewaluacji, który opierać będzie się na strukturze organizacyjnej i instytucjonalnej gminy oraz na lokalnym partnerstwie. System monitoringu stanowić będzie podstawę do ewaluacji i oceny stopnia aktualności Strategii. Monitoring to sprawdzenie osiągniętych wyników w odniesieniu do określonych wcześniej oczekiwań. Obejmuje on systematyczne zbieranie informacji dotyczących użytych zasobów i uzyskanych efektów w ramach podjętej interwencji. Pozwala określić, czy realizacja interwencji postępuje tak, jak pierwotnie zakładano i wprowadzić w razie potrzeby odpowiednie korekty. Głównym podmiotem w zakresie monitoringu będzie **Zespół ds. Wdrażania i Monitorowania**. Zespół wspierać może wewnętrzny ewaluator, którego rolą będzie realizacja badań ewaluacyjnych oraz wsparcie eksperckie w zakresie prowadzonego monitoringu. Powołania wewnętrznego ewaluatora dokona Burmistrz. Ewentualnie możliwe jest zlecenie ewaluacji zewnętrznym wykonawcom w celu obiektywnej i niezależnej oceny jej wykonania.

Celem systemu monitorowania Strategii jest weryfikacja skuteczności działań, określonych w ramach celów strategicznych ujętych w tym opracowaniu. Monitoring pozwoli sprawdzić, czy Strategia jest wdrażana zgodnie z planem. Tym samym monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych zadań, uwzględnionych w planach działań dla domen strategicznego rozwoju. Monitoring Strategii Rozwoju Gminy Duszniki-Zdrój 2024-2030 będzie polegał przede wszystkim na corocznej ocenie aktualności planu działań. Ocena ta powinna zmierzać do sformułowania rekomendacji w zakresie ewentualnej modyfikacji planu działań. Zespół analizować będzie ilościowe i jakościowe informacje na temat wdrażanych projektów i całej Strategii w aspekcie rzeczowym i finansowym. Coroczna ocena dokonywana w ramach monitoringu będzie przedstawiana jako element Raportu o stanie gminy (układ

podsumowania tej oceny powinien nawiązywać do struktury przyjętych celów rozwojowych i kierunków działań), który zgodnie z art. 28aa ustawy o samorządzie gminnym musi być przedstawiony radnym oraz społeczności lokalnej przez Burmistrza do 31 maja każdego roku. Raport z monitoringu, opracowywany w ramach Raportu o stanie gminy, będzie obejmować opis przedsięwzięć społecznych i inwestycji wykonanych w ramach każdego z kierunków działań. Liczba celów strategicznych oraz kierunków działań, a także poziom ich ogólności, pozwalają sprawnie prowadzić proces monitoringu, a jednocześnie swoim zakresem obejmują najważniejsze wyzwania stojące przed gminą Duszniki-Zdrój w okresie 2024-2030.

Proces monitorowania Strategii prowadzony będzie w sposób stały i ciągły poprzez następujące działania:

- zbieranie i analizę danych ilościowych i jakościowych wybranych mierników oceny,
- przygotowanie i przedkładanie corocznego raportu z przebiegu realizacji działań i projektów,
- ocenę osiągniętych rezultatów,
- ocenę aktualności strategii.

W 2030 r. rekomenduje się przeprowadzenie badania ankietowego, skierowanego do odbiorców strategii – mieszkańców, władz, inwestorów, liderów społecznych, itp., które miało będzie na celu podsumowanie wdrażanego dokumentu, wypracowanie wniosków, podsumowanie działań oraz wypracowanie dobrych praktyk na kolejne lata.

W trakcie procedury monitoringu badaniu poddane zostaną elementy:

- ilościowe (z zestawień, sprawozdań),
- jakościowe (z analiz opinii, obserwacji, ankiet, czyli jakościowych technik badawczych).

Monitoring i ewaluacja wymagają zastosowania komplementarnych metod i technik badawczych. Możliwe jest wykorzystanie następujących:

- Analiza danych zastanych (desk research) – zbieranie i analiza danych zgromadzonych w ramach innych działań lub pozyskanych bez aktywnego działania badawczego.
- Ankieta CAWI – badanie metodą kwestionariuszową z zastosowaniem ankiety internetowej możliwej do wypełnienia ze strony internetowej lub wysłanej na adres mailowy respondenta. Ta druga możliwość zapewnia większą kontrolę, wiarygodność i może być przede wszystkim stosowana w ewaluacji.
- Wywiady IDI (indywidualne, również przez telefon) – pozwalają na uzyskanie pogłębionych informacji dotyczących nie tylko faktów, ale również interpretacji zjawisk, motywacji czy emocji.
- Wywiady FGI (zogniskowane wywiady grupowe) – wersja grupowa pogłębionych wywiadów indywidualnych, dzięki którym uzyskujemy skumulowany efekt informacyjny, i które pozwalają pozyskać zobiektywizowane wyniki.
- Panel ekspertów – grupa robocza niezależnych specjalistów w danej dziedzinie pozwalająca ustalić ocenę działań na podstawie danych zgromadzonych innymi metodami.

System ewaluacji oceniać będzie trafność, skuteczność oraz efektywność wdrażania Strategii Rozwoju Gminy. Ewaluacja to obiektywna ocena projektu, programu lub polityki na wszystkich etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Powinna dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji, pozwalających wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Często dotyczy ona procesu określenia wartości lub ważności działania, polityki lub programu. W ramach realizowanych badań wykorzystywane będą:

- ewaluacja *ex ante* (omówiona poniżej) – przeprowadzana w fazie wstępnej,
- ewaluacja *on-going* – bieżąca, realizowana samodzielnie, przeprowadzana w trakcie realizacji,
- ewaluacja *ex post* – podsumowująca, zwykle o charakterze strategicznym, przeprowadzana po zakończeniu wdrażania interwencji.

W przypadku ewaluacji *on-going* i *ex post* istotne będzie odniesienie się do zagadnień analizowanych w diagnozie strategicznej, aby sprawdzić kierunek zmian w różnych wymiarach polityk publicznych gminy.

Pomiędzy zakończeniem opracowania dokumentu Strategii Rozwoju a jego wdrożeniem dokonana zostanie tzw. ewaluacja uprzednia (*ex-ante*). Ewaluację tę przeprowadza się zgodnie z art. 10a ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Jej celem jest kompleksowa ocena Strategii Rozwoju Gminy Duszniki-Zdrój 2024 - 2030 przed jej uchwaleniem w zakresie:

- trafności,
- przewidywanej skuteczności – czy wyznaczone cele są możliwe do osiągnięcia poprzez zdefiniowane priorytety i działania;
- efektywności realizacji – uzyskanie odpowiedzi na pytanie czy działania planowane w ramach strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów,
- adekwatności postawionych celów i wybranych do realizacji zadań do zidentyfikowanych problemów, potrzeb i posiadanych zasobów;
- spójności wewnętrznej i zewnętrznej dokumentu – czy nie zachodzą sprzeczności między poszczególnymi celami i działaniami określonymi w projekcie Strategii, w jaki sposób założenia projektu Strategii przekładają się na obowiązujące dokumenty wykonawcze oraz czy wyznaczone w projekcie Strategii cele i kierunki działań są spójne z dokumentami wyższego rzędu.

Procesowi opracowania strategii towarzyszyła równoległa ewaluacja partycypacyjna. Każdy etap prac przyczyniał się do ulepszania i doprecyzowywania zawartości Strategii dzięki opiniom i propozycjom przekazywanym przez interesariuszy procesu w ramach dwóch warsztatów partycypacyjnych oraz w procesie konsultacji społecznych projektu Strategii.

III.2. Ramy finansowe realizacji Strategii

Uwzględniając tylko zapisy Wieloletniej Prognozy Finansowej szacunkowy koszt realizacji polityk publicznych do 2026 r. wynosi 145 724 576 zł.⁴

Przewiduje się możliwość finansowania realizacji zapisów strategii z następujących źródeł:

- środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego, w tym regionalne, powiatowe oraz środki własne gminy,
- środki pochodzące z budżetu państwa (pozostające w dyspozycji poszczególnych ministerstw, dedykowane fundusze i programy),
- środki funduszy celowych, np. z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej (obecne i przyszłe programy operacyjne na poziomie krajowym i regionalnym), tj.:
  - Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – ukierunkowane na zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystanie nowych technologii, wzrost konkurencyjności MŚP, rozwijanie umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości, transformację gospodarki w kierunku Przemysłu 4.0 oraz zielonych technologii;
  - Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) – mające na celu wspieranie budowy infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju;
  - Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) – ukierunkowane na udostępnianie zaawansowanych e-usług, zapewnianie cyberbezpieczeństwa, rozwój gospodarki opartej na danych i wykorzystującej technologie cyfrowe, rozwój współpracy na rzecz cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wspieranie rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych;
  - Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa (FEPŻ) – mające utrzymać wsparcie udzielane w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020 głównie w postaci żywności w formie paczek z artykułami spożywczymi lub posiłków oraz poprzez udział w działaniach na rzecz włączenia społecznego;
  - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS) – skupiający działania na rzecz m.in. poprawy sytuacji na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia;

---

⁴ Na podstawie Uchwały nr LXXI/443/23 Rady Miejskiej w Dusznikach-Zdroju z dnia 30 listopada 2023 r w sprawie zmiany wieloletniej prognozy finansowej Gminy Duszniki-Zdrój.

- Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021–2027, tj. program regionalny, określający sposób wydatkowania funduszy europejskich na rzecz rozwoju województwa małopolskiego;
- inne fundusze ze źródeł europejskich, jak np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- środki sektora prywatnego, w tym formuła partnerstwa publiczno-prywatnego oraz fundusze sektora pozarządowego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe,
- dodatkowe formy wsparcia dostępne w ramach specjalnych linii budżetowych.

SPIS TABEL

Tabela 1 Jednolite części wód w obrębie gminy Duszniki-Zdrój.	39
Tabela 2 Działania zaplanowane na jednolitych częściach wód w obrębie gminy Duszniki-Zdrój.....	43

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Położenie miasta Duszniki-Zdrój na tle powiatu kłodzkiego.....	5
Rysunek 2 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej gminy Duszniki-Zdrój.	26